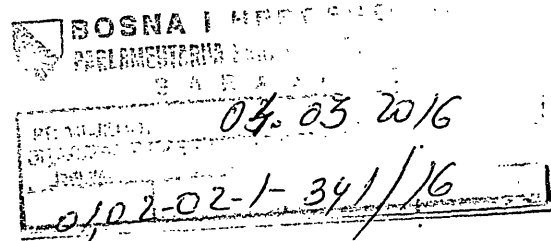

Broj: 05-02-1-3483/15
Sarajevo, 3.3.2016. godine

PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BiH
- *Zastupnički dom* -
- *Dom naroda* -

SARAJEVO

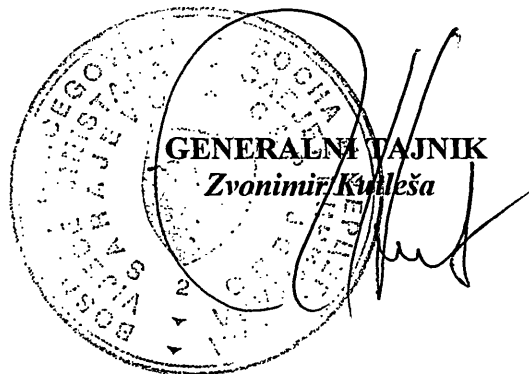
PREDMET: Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama
Zakona o zabrani diskriminacije, dostavlja se

V e z a: Vaš akt broj: 01,02-02-1-341/16 od 2.2.2016. godine i
broj: 02-50-7-17-20,1/16 od 9.2.2016. godine

Vezano za vaše akte, gornih oznaka i datuma, u prilogu dostavljamo Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku.

Istodobno dostavljamo Pregled odredaba zakona koje se mijenjaju i dopunjavaju i neslužbenu verziju prečišćenog teksta Zakona o zabrani diskriminacije, kao i elektronsku verziju Prijedloga zakona.

S poštovanjem,

GENERALNI TAJNIK
Zvonimir Kulleša

PRIJEDLOG

Na osnovu člana IV. 4. a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na ____ sjednici Predstavničkog doma, održanoj _____, i na _____ sjednici Doma naroda, održanoj _____ godine, usvojila je .

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA

O ZABRANI DISKRIMINACIJE

Član 1.

U Zakonu o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik" 59/09), član 2. stav (1) mijenja se i glasi:

"iza riječi "osobi ili grupi osoba" dodaju se riječi „i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi“. Iza riječi "etničke pripadnosti" stavlja se zarez i dodaju riječi „invaliditet, starosna dob“. Iza riječi "društvenog položaja i spola", riječi "spolnog izražavanja ili orijentacije" mijenjaju se riječima "seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika". Iza riječi "u svim oblastima", riječ „javnog“ se briše."

Član 2.

U članu 3. stavu (2) iza riječi "dovođenja neke osobe ili grupe osoba" dodaju se riječi „u odnosu na osnove definirane u članu 2. stavu (1) ovog Zakona“.

Član 3.

"U članu 4. stav (1) mijenja se i glasi:

"(1) Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekom od osnova iz člana 1. stava (1) ovog Zakona koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja".

U stavu (2) riječ "spolno" zamjenjuje se riječju "seksualno".

U stavu (5) iza riječi "pomaganje drugima prilikom diskriminacije" stavlja se zarez i dodaju riječi "poticanje na diskriminaciju".

“U članu 4. stav (6) mijenja se i glasi:

(6) „Viktimizacija predstavlja svaki oblik nepovoljnog postupanja prema osobama koje su u dobroj vjeri prijavile ili namjeravaju prijaviti diskriminaciju, prisustvovala ili svjedočile diskriminaciji, odbile nalog za diskriminacijskim postupanjem, na bilo koji način učestvovala u postupku za zaštitu od diskriminacije, pružile ili imale namjeru ponuditi informacije ili dokumente potrebne u postupku zaštite od diskriminacije ili o diskriminacijskom postupanju informirale javnost“.

„U članu 4. dodaje se novi stav (7) koji glasi:

„(7) Težim oblikom diskriminacije smatrat će se diskriminacija počinjena prema određenoj osobi po više osnova iz člana 2. stava 1. ovog Zakona (višestruka diskriminacija), diskriminacija počinjena više puta (ponovljena diskriminacija) i diskriminacija koja postoji duže vrijeme (produžena diskriminacija).“

Član 4.

“U članu 7. stavu (2), tačka 1) mijenja se i glasi:

“ 1) radi na promoviranju ovog Zakona, informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promovira borbu protiv diskriminacije u svrhu prevencije iste.”

Član 5.

U članu 11. dodaje se novi stav (4) koji glasi:

“ (4) Sud i druga tijela primjenjuju načelo hitnosti u svim postupcima u kojima se ispituju tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji.”

Član 6.

U članu 12. stavu (1), tačka d) mijenja se i glasi:

“ d) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima”.

Iza stava (1) dodaje se novi stav (2) koji glasi:

“ (2) Zahtjevi iz stava (1) ovog člana mogu se istaknuti zajedno sa zahtjevima za zaštitu drugih prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi, bez obzira na to je li za te zahtjeve propisano rješavanje u redovnom ili u posebnom parničnom postupku, osim sporova o smetanju posjeda. U tom slučaju primjenjuju se mjerodavna pravila za vrstu spora o kojoj je riječ, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno”.

Dosadašnji stav (4) postaje stav (3).

Dodaju se novi stavovi (4), (5) i (6) koji glase:

“(4) Zahtjev za objavu presude iz stava (1) tačke d) ovoga člana sud će usvojiti ako utvrdi:

(a) da je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija ili

(b) da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima, a objavljivanje presude je potrebno radi potpune naknade učinjene štete ili zaštite od nejednakog postupanja u budućim slučajevima”.

“(5) Ako usvoji zahtjev za objavom presude, sud će naložiti da se presuda objavi u cijelosti. Izuzetno, sud može odrediti da se presuda objavi u dijelovima ili da se iz teksta presude uklone određeni lični podaci ako je to potrebno radi zaštite privatnosti stranaka i drugih osoba, a ne dovodi u pitanje svrhu pružene pravne zaštite”.

“(6) Presuda kojom se nalaže objava u medijima obavezuje izdavača medija u kojem treba objaviti presudu, bez obzira na to je li bio stranka u postupku”.

Član 7.

U članu 13. stav (1) mijenja se i glasi:

“(1) Ako ovim Zakonom nije drukčije propisano, a u skladu sa zakonima o sudovima obaju entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, za sporove po tužbi iz člana 12. ovog Zakona nadležan je u prvom i drugom stepenu, pored suda opće mjesne nadležnosti, i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište ili boravište, te sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije”.

Stav (4) mijenja se i glasi:

“(4) Rok za podnošenje tužbe na osnovu člana 12. ovog Zakona iznosi (3) tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (5) pet godina od dana učinjenja povrede. Kod kontinuirane diskriminacije rok se računa od dana posljednje učinjene radnje. Rokovi se ne računaju u slučajevima sistemske diskriminacije. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosi tri mjeseca od dana uručenja drugostepene presude”.

Član 8.

Član 14. mijenja se i glasi:

“(1) Prije pokretanja i u toku postupka povodom zahtjeva iz člana 12. stava (1) sud može na prijedlog predlagača odrediti sudsku mjeru osiguranja, odnosno privremenu mjeru osiguranja, shodno pravilima Zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

(2) Mjera osiguranja se može odrediti:

- a) ako predlagač učini vjerovatnim da je povrijeđeno pravo na jednako postupanje,
- b) ako je određivanje mjere osiguranja potrebno radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadle štete ili sprečavanja nasilja.”

Član 9.

Član 15. stav (1) mijenja se i glasi:

“(1) U svim postupcima predviđenim ovim Zakonom kada osoba ili grupa osoba, na osnovu njima raspoloživih dokaza, učine vjerovatnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

Poslije stava (3) dodaju se novi stavovi (4), (5), (6), (7), (8) i (9), koji glase:

(4) Kao svjedok u postupcima za zaštitu od diskriminacije može se pojaviti i osoba koja se svjesno izložila diskriminacijskom postupanju, s namjerom neposredne provjere primjene pravila o zabrani diskriminacije.

(5) Osoba iz stava (4) ovog člana dužna je obavijestiti ombudsmene za ljudska prava Bosne i Hercegovine o namjeravanoj radnji, osim ako okolnosti to ne dozvoljavaju, kao i da o poduzetoj radnji izvijesti ombudsmena u pismenom obliku.

(6) Sud osobu iz stava (4) ovog člana može saslušati kao svjedoka.

(7) Osoba iz stava (4) može podnijeti tužbu iz člana 12. stava (1) tački a), b) i d) u konkretnom slučaju.

(8) Odredba stava (1) ovog člana ne primjenjuje se u prekršajnim i krivičnim postupcima.

(9) U slučaju kada sud razmatra predmet o kojem je Institucija ombudsmena već donijela preporuku, koju stranka u postupku koristi kao dokaz, sud je dužan u skladu s pravilima postupka razmotriti preporuke ombudsmena.”

Član 10.

U članu 16. stavu (1), iza riječi “ovog Zakona”, riječi “može se kao treća strana” mijenjaju se riječima “može se kao umješać”.

U članu 16. stavu stav (2) mijenja se i glasi: “Sud će dopustiti učešće umješaća samo uz pristanak tužitelja”.

U članu 16. dodaje se novi stav (3) koji glasi:

“Umještač će učestvovati i poduzimati radnje u postupku sve do izričitog opoziva pristanka tužitelja.”

Dosadašnji stav (3) postaje stav (4) u kojem se riječi “treća stranka sama snosi” zamjenjuju riječima “umještač sam snosi”.

Član 11.

Član 17. mijenja se i glasi:

“(1) Udruženja ili druge organizacije osnovane u skladu sa zakonom, koje se bave zaštitom ljudskih prava, odnosno prava određene grupe osoba, mogu podnijeti tužbu protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje većeg broja osoba koje pretežno pripadaju grupi čija prava tužitelj štiti uz njihovu saglasnost.

(2) U tužbi iz stava (1) ovoga člana mogu se istaknuti zahtjevi da se:

a) utvrdi da je tuženi povrijedio pravo na jednako postupanje u odnosu na članove grupe čija prava tužitelj štiti,

b) zabrani poduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti pravo na jednako postupanje, odnosno izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice u odnosu na članove grupe,

c) presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje objavi u medijima na trošak tuženog.

(3) Procesne odredbe ovog Zakona na odgovarajući način primjenjuju se na tužbu iz stava (1) ovog člana”.

Član 12.

Član 18. briše se.

Član 13.

U članu 24. iza stava (3) dodaje se novi stav (4) koji glasi:

(4) “Sva javna tijela te ostale pravne osobe dužni su da u svoje opće pravne akte, ili kroz posebne pravne akte, reguliraju načela i principe jednakog postupanja, te da osiguraju učinkovite interne procedure zaštite od diskriminacije”.

Član 14.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj

Sarajevo, _____ 2015. godine

Predsjedavajući

Predstavničkog doma

Parlamentarne skupštine BiH

Predsjedavajući

Doma naroda

Parlamentarne skupštine BiH

OBRAZLOŽENJE

I. PRAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

U okviru Ustava Bosne i Hercegovine, u članu IV. 4. a) predviđeno je da Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donosi zakone u cilju izvršavanja obaveza Bosne i Hercegovine koje se u cilju donošenja zakona o izmjenama i dopunama Zakona protiv diskriminacije u Bosni i Hercegovini odnose na izvršenje obaveza Bosne i Hercegovine utvrđene u okviru člana II. 1. Ljudska prava i osnovne slobode kojim je utvrđeno: *“Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda...”* a u okviru istog člana, stava 2. Međunarodni standardi, također je utvrđeno: *„Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njezinim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.“*

Temeljna odredba Ustava Bosne i Hercegovine na osnovu koje je pripremljen tekst ovog zakona je sadržana u članu II. 4. Nediskriminacija, koji je suštinski osnov za donošenje ovog zakona, a kojim je utvrđeno: *Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim osobama u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije na bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.“*

Osnov za donošenje ovog zakona sadrži i Opći okvirni sporazum za mir za Bosnu i Hercegovinu iz Dayton - Sporazum o ljudskim pravima poznat kao Aneks 6. Ovaj Aneks navodi 16 međunarodnih instrumenata iz oblasti ljudskih prava koji imaju obavezujući karakter za Bosnu i Hercegovinu. Među ovim konvencijama i deklaracijama treba spomenuti Opću deklaraciju o pravima čovjeka iz 1948. godine, koja u članu 7. proklamira jednakost svih pred zakonom, kao i to da „svi imaju pravo na jednaku zaštitu protiv bilo kakve diskriminacije kojom se krši ova Deklaracija i protiv svakog poticanja na takvu diskriminaciju“. Konvencija o eliminiranju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine navodi u članu 2. da „države potpisnice osuđuju diskriminaciju žena u svim njezinim oblicima i odlučne su voditi svim mogućim i odgovarajućim sredstvima, i to bez odlaganja, politiku eliminiranja diskriminacije žena...“. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965. godine osuđuje rasnu diskriminaciju, a države članice se „obavezuju da će svim odgovarajućim sredstvima i bez odlaganja provoditi politiku koja teži ukinuti svaki oblik rasne diskriminacije...“. Evropska konvencija o ljudskim pravima iz 1950. godine, koja ima prednost nad svim zakonima u Bosni i Hercegovini, garantira uživanje ljudskih prava i sloboda bez diskriminacije, a Protokol 12 uz Evropsku konvenciju iz 2000. godine sadrži odredbu koja uvodi opću zabranu diskriminacije prema bilo kojem osnovu. Konvencija o pravima djeteta iz 1989. garantira poštivanje prava svakog djeteta, bez

diskriminacije. I dva međunarodna pakta, Pakt o građanskim i političkim pravima i Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, temelje se na principu zabrane diskriminacije.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA I OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH RJEŠENJA

Bosnu i Hercegovinu dodatno obavezuje i nastojanje da postane članicom Evropske unije. Članstvo u Evropskoj uniji uvjetovano je usvajanjem antidiskriminacijskoga zakonodavstva i njegove potpune usklađenosti s pravnom stečevinom Evropske unije, kao i njegovom primjenom u praksi. U vezi s navedenom obavezom, za Bosnu i Hercegovinu je potrebno naglasiti i važnost direktiva Vijeća Evropske unije koje i Bosnu i Hercegovinu, kao članicu Vijeća Evrope, obavezuju na poštivanje principa nediskriminacije: Direktiva koja garantira ravnopravan tretman bez obzira na rasno i etničko porijeklo, Direktiva koja zabranjuje diskriminaciju pri zapošljavanju na osnovu vjere, uvjerenja, invaliditeta, starosne dobi ili seksualnog usmjerenja, te Direktiva o implementaciji principa jednakih mogućnosti i jednakoga tretmana muškaraca i žena u oblasti zapošljavanja.

Razlozi za donošenje zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije ogledaju se u činjenici da je Evropska komisija nakon 6. sastanka Privremenog odbora za stabilizaciju i pridruživanje, koji je dana 3. i 4. jula 2013. godine održan u Bruxellesu, pozvala vlasti Bosne i Hercegovine da u potpunosti usklade svoje zakonodavstvo s *acquisem* EU kada su pitanju propisi o borbi protiv diskriminacije.

Članom 1. mijenja se i dopunjuje član 2. Zakona o zabrani diskriminacije iz razloga što Direktiva Vijeća 2000/78/EC zabranjuje diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije, invaliditeta, vjere ili uvjerenja i dobi. U postojećoj listi osnova u Zakonu o zabrani diskriminacije, dob i invaliditet nisu navedeni kao osnovi za diskriminaciju.

Radi usklađivanja Zakona o zabrani diskriminacije s Direktivom Vijeća 2000/78/EC pristupilo se izmjeni i dopuni ovog člana dodavanjem dobi i invaliditeta kao osnova koji se izrijeком navodi. U pogledu dopune ovog člana, koja se odnosi na rodbinsku i drugu povezanost osobe ili grupe osoba, ista je preuzeta iz antidiskriminacijskih zakona zemalja u okruženju. Postojeći član 2. stav (1) zabranjuje diskriminaciju na različitim osnovama, između ostalog na osnovu spolnog izražavanja ili orijentacije, ali ovako definiran osnov nije u skladu s međunarodnim pravnim standardima.

Članom 2. dopunjuje se član 3. Zakona o zabrani diskriminacije u jednom dijelu radi preciziranja ove zakonske odredbe. Direktivom 2000/43/EZ i Direktivom 2000/78/EZ uređeno je da se kao oblici diskriminacije zabranjuju direktna i indirektna diskriminacija, uznemiravanje i poticanje na diskriminaciju. Ovim direktivama se od država traži da osiguraju sudski i/ili upravni postupak, obrtanje tereta dokazivanja, mogućnost učestvovanja u postupku kao zastupnici ili potpora tužitelju, zaštita od viktimizacije, te da sankcije budu učinkovite, proporcionalne i preventivne.

Članom 3. mijenjan je član 4. Zakona o zabrani diskriminacije iz razloga što se neko postupanje, u smislu Direktive Vijeća 2000/43/EZ ili Direktive 2000/78/EZ, treba definirati kao neželjeno i definicija uznemiravanja u postojećem zakonu, bez preziciranja ove zakonske odredbe, na navedeni način mogla bi biti upitna sa stajališta principa proporcionalnosti.

U skladu s navedenim direktivama data je i definicija viktimizacije i izvršena dopuna postojeće zakonske odredbe na način da se i poticanje smatra oblikom diskriminacije.

Dopunjuje se Zakon o zabrani diskriminacije iz razloga što važećim zakonom nisu propisani teži oblici diskriminacije. Novim članom se uvode teži oblici diskriminacije koji će značiti otežavajuću okolnost pri procjeni diskriminacije kao i samom srazmjeru izrečene kazne. Navedena zakonska odredba važna je iz razloga što će se istom omogućiti zaštita osoba koje su izuzetno podložne diskriminaciji i po više osnova. Takve osobe čini posebno ranjivima i činjenica da se vrlo često nalaze u podređenom položaju unutar svoje društvene grupe zbog istovremene pripadnosti drugoj društvenoj grupi. Zakoni o zabrani diskriminacije zemalja iz okruženja imaju iste zakonske odredbe.

Članom 4. mijenja se član 7. Zakona o zabrani diskriminacije na osnovu Direktive 10. i 13. Vijeća 2000/43/EZ o provedbi principa jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo, koje u članu 10. Direktive predviđa obaveze države da širi informacije o relevantnom propisu i obavijesti na odgovarajući način na cijelom prostoru BiH. Član 13. iste Direktive predviđa uspostavu tijela za promociju jednakog postupanja što je u skladu sa članom 7. ovog Zakona Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH.

U okviru ove izmjene u članu 7. stavu (2) tački 1) predložena je izmjena kojom se eksplicitno naglašava obaveza promocije ovog zakona i informiranje javnosti od strane Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH.

Članom 5. dopunjen je član 11. Zakona o zabrani diskriminacije načelom hitnosti u svim postupcima u kojima se ispituju tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji iz razloga što Zakon prati ciljeve direktiva Evropske unije kada je u pitanju definiranje planiranog utjecaja Zakona. Praksa sudova kada je u pitanju učinkovita zaštita koja bi trebala biti garantirana ovim Zakonom još uvijek nije u potpunosti ostvarena. Analizirajući predmete koji su do sada razmatrani od sudova može se zaključiti da je vrlo neujednačena. Pored toga i pored činjenice da su predmeti diskriminacije hitni, sudovi još uvijek ne postupaju hitno u svim postupcima u kojima se ispituje tvrdnja o počinjenoj diskriminaciji.

Članom 6. mijenja se član 12. Zakona o zabrani diskriminacije i propisuje pravo tužitelja da zahtijeva da se presuda kojom je utvrđena povreda na jednako postupanje, na trošak tuženog, objavi u medijima ukoliko je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija ili da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima.

Članom 7. mijenja se član 13. Zakona o zabrani diskriminacije u dijelu koji se odnosi na nadležnost sudova i dopunjen je na način da se nadležnim sudom smatra i sud na čijem

području tužitelj ima prebivalište ili boravište, kao i sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije, pored sudova opće mjesne nadležnosti. Razlozi zbog kojih se pristupilo dopuni navedene zakonske norme ogledaju se u činjenici da je tužitelju data mogućnost izbora suda pred kojim će voditi postupak po tužbi za zaštitu od diskriminacije.

U najboljem interesu podnositelja tužbe za zaštitu od diskriminacije, raniji rokovi za podnošenje tužbe, “ (3) tri mjeseca od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (1) jednu godinu od dana učinjenja povrede”, produženi su na (3) tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (5) pet godina od dana učinjenja povrede, s tim što se isti ne računaju u slučaju sistemske diskriminacije.

Članom 8. mijenja se član 14. Zakona o zabrani diskriminacije i predstavlja zaštitnu mjeru radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadive štete ili sprečavanja nasilja, koja se izriče shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u BiH. Mjera osiguranja postavljena u ZPP-u jasno upućuje da njihova svrha u općem smislu nije identična svrsi koja se željela postići ovakvom odredbom člana 14. Zakona o zabrani diskriminacije, jer se njihovo djelovanje može svesti na osiguranje dokaza i osiguranje tražbine, dok je izmijenjenom odredbom člana 14. stava (2) potrebno odrediti mjeru osiguranja i ako predlagač učini vjerovatnim da je povrijeđeno pravo na jednako postupanje i određivanje mjere osiguranja je potrebno radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadive štete ili sprečavanja nasilja.

Naime, treba podsjetiti da je zabrana diskriminacije pravo koje je srž ljudskih prava koja moraju biti zaštićena u svim dostupnim pravnim postupcima i koja moraju imati poseban tretman u primjeni upravo zbog osjetljivosti zaštićenog prava i preraspodjele tereta dokazivanja na tuženu stranu.

Članom 9. mijenja se član 15. Zakona o zabrani diskriminacije u pogledu norme koja regulira preraspodjelu tereta dokazivanja koje je garantovano svim antidiskriminacijskim direktivama. Antidiskriminacijske direktive ujednačeno određuju načelo preraspodjele tereta dokazivanja i propisuju da kada stranka koja smatra da joj je povrijeđeno pravo na jednakost u postupanju iznese i dokaže činjenice na osnovu kojih može učiniti vjerovatnim da je do diskriminacije došlo, na tuženom je da dokaže da nije povrijedio garanciju jednakosti u postupanju.

Uzimajući u obzir navedeno, pristupilo se izmjenama i dopunama navedene zakonske norme.

Dodaje se novi stav (9) člana 15. Zakona o zabrani diskriminacije koji je predložen iz razloga što se u dosadašnjoj sudskoj praksi preporuke Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine nisu uzimale u obzir i što je sudska praksa i u ovome dijelu bila također neujednačena. Uzimajući u obzir podjelu vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku i nezavisnost sudova u njihovome radu, navedenom dopunom Zakona o zabrani diskriminacije htjelo se ukazati na neophodnost i potrebu razmatranja preporuka ombudsmena u postupku koji se vodi, a koje stranka koristi kao dokaz. S obzirom da preporukama ombudsmena

prethodi postupak istraživanja, preporuka ombudsmena značajna je u tom smislu što već ukazuje na postojanje diskriminacije utvrđene u provedenom postupku.

Članom 10. mijenja se i dopunjuje član 16. Zakona o zabrani diskriminacije na način da je umješacu omogućeno pravo učešća u postupku na strani osobe ili grupe osoba koje tvrde da su žrtve diskriminacije. Umješac je treća osoba koja u parnici koja se vodi između određenih stranaka pridružuje jednoj od njih, na način da sama ne postaje stranka, ali ima pravni interes da stranka kojoj se pridružila uspije u parnici, budući da se pravne posljedice presude mogu indirektno odraziti i na njegovu pravnu situaciju.

Članom 11. mijenja se član 17. Zakona o zabrani diskriminacije i izmjenom se propisuje da je kolektivnu tužbu za zaštitu od diskriminacije moguće podnijeti da bi se utvrdilo da je tuženi povrijedio pravo na jednako postupanje.

Članom 12. briše se član 18. Zakona o zabrani diskriminacije iz razloga što isti definira viktimizaciju, a viktimizacija je posebno definirana i ubačena kao poseban stav (6) člana 4. ovog zakona.

Članom 13. Zakonu o zabrani diskriminacije dodaje se novi stav (4) člana 24. u cilju osiguranja zaštite od diskriminacije uvođenjem obaveze donošenja općih upravnih akata od strane javnih tijela i pravnih osoba kojima će se regulirati postupanje u slučaju diskriminacije.

III. PRINCIPI NA KOJIMA JE ZASNOVAN ZAKON

Princip nediskriminacije je opći princip Evropske unije i predstavlja jedan od osnovnih principa zaštite ljudskih prava i sloboda. Princip nediskriminacije definiran je u Ugovoru o Evropskoj zajednici i mnogim drugim međunarodnim dokumentima i njime se osigurava jednakost u postupanju s pojedincima, bez obzira na nacionalnost, spol, rasno ili etničko porijeklo, religiju ili vjerovanje, invaliditet, dob ili seksualnu orijentaciju ili bilo koju drugu osnovu.

Nastojanje Bosne i Hercegovine da postane članicom Evropske unije uvjetovano je potpunim poštivanjem principa nediskriminacije kroz usvajanje antidiskriminacijskoga zakonodavstva i njegove primjene u praksi.

Borba protiv svih oblika diskriminacije i promoviranje ravnopravnosti zahtjeva primjenu većeg broja instrumenata na različitim nivoima. Direktiva Vijeća 2000/43/EZ o primjeni načela ravnopravnosti osoba, bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo i Direktiva Vijeća 2000/78/EZ o uspostavi okvira za jednak tretman na području zapošljavanja i odabira zvanja predstavljaju ključne dokumente u razvoju zakonodavstva u oblasti diskriminacije na nivou Evropske unije i ove direktive su imale značajan utjecaj na razvoj ovog zakona.

Zakon o zabrani diskriminacije zasnovan je na principu jednakosti i ravnopravnosti svih ljudi bez obzira na njihove razlike po bilo kojoj osnovi i njime se osigurava institucionalni mehanizam zaštite od diskriminacije.

IV. USKLAĐENOST PROPISA SA EVROPSKIM ZAKONODAVSTVOM

Između Bosne i Hercegovine, s jedne strane, i evropskih zajednica i njihovih država članica, s druge strane, sklopljen je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, kao dokument od posebne važnosti za razvoj zakonodavstva, iz kojeg proizlaze potrebe da se ova problematika zakonski regulira na cjelovit način, a prema standardima koje propisuje regulativa Evropske unije.

Sklapanjem navedenog Sporazuma, Bosna i Hercegovina je i formalno preuzela obavezu usklađivanja svoga cjelokupnog zakonodavstva s propisima EU.

Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije (u daljnjem tekstu: zakon) usklađuje se s direktivama Evropske unije, i to:

- Direktivom Vijeća 2000/43/EZ o primjeni načela ravnopravnosti osoba, bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo i
- Direktivom Vijeća 2000/78/EZ o uspostavi okvira za jednak tretman na području zapošljavanja i izbora zvanja.

V. PROVEDBENI MEHANIZMI I NAČIN OSIGURAVANJA POŠTIVANJA PROPISA

Temeljni institucionalni mehanizam definiran je kroz nadležnosti ombudsmena Bosne i Hercegovine i utvrđivanjem dvije procesne mogućnosti, i to prethodno podnošenje prigovora u toku postojećih postupaka ili podnošenje posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH dužno je pratiti primjenu ovog zakona, što je definirano kroz sistem prikupljanja informacija o predmetima diskriminacije koji su obaveza svih nadležnih tijela u Bosni i Hercegovini.

Nadležne institucije u Bosni i Hercegovini snose odgovornost ukoliko ne sarađuju sa ombudsmenima Bosne i Hercegovine i ne dostavljaju tražene informacije.

Svi ovi elementi utvrđeni ovim zakonom osiguravaju odgovarajuće provedbene mehanizme za primjenu ovog zakona, a koji su, s druge strane, pojačani predviđanjem krivičnih odredbi za kršenje ovog zakona.

VI. OBRAZLOŽENJE FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU ZAKONA I FINANSIJSKI UČINCI ZAKONA

S obzirom da Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, kao središnje tijelo za zaštitu od diskriminacije, provodi Zakon o zabrani diskriminacije, u skladu sa svojim

nadležnostima, procjenjujemo da za provedbu ovog zakona nisu potrebna dodatna finasijska sredstva.

VII. OPIS KONSULTACIJA VOĐENIH U PROCESU IZRADE ZAKONA

U skladu sa članom 6. Pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa („Službeni glasnik BiH“, br. 81/06 i 80/14), nakon utvrđivanja teksta Prednacrtu zakona, dana 26.11.2015. godine održana je javna rasprava o sačinjenom Prednacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije i ostavljen rok od 21 dana za dostavljanje komentara.

U navedenom roku dostavljeni su sljedeći komentari:

- Sarajevskog otvorenog centra, kako slijedi:

Prijedlog 1 – Dopuna člana 2.

Predlažemo da se član 2. stav 1. dopuni sa osnovama «seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika», tako da član 2. stav 1. glasi:

(1) Diskriminacijom će se, u smislu ovog zakona, smatrati svako različito postupanje, uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama, prema bilo kojoj osobi ili grupi osoba, i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi, na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditeta, starosne dobi, nacionalnog ili socijalnog porijekla, političkog ili drugog uvjerenja, imovinskog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja, spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svake druge okolnosti koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje, na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima života.

Obrazloženje:

Postojeći član 2. stav 1. zabranjuje diskriminaciju na različitim osnovama, između ostalog, na osnovu spolnog izražavanja ili orijentacije." Ovaj osnov sada postoji kao prijedlog u samom tekstu Prednacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije BiH. Nažalost, ovako definirana osnova nije u skladu s međunarodnim pravnim standardima, te ne pruža dovoljnu i ispravnu zaštitu lezbejkama, gejevima, biseksualnim, transrodnim i interspolnim (LGBTI) osobama od diskriminacije. Evropska unija je u svome Izvještaju za BiH (2015 Progress Report) konstatirala ovaj problem.

Tako Izvještaj o napretku utvrđuje: On the rights of lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex (LGBTI) persons, the 2015 LGBTI Merlinka festival was held with no incidents and with appropriate police protection. Bosnia and Herzegovina was one of the signatories of the Joint Statement of Ministers of the region at the 2015 IDAHO (International Day against Homophobia) forum. The anti-discrimination law needs to be amended as it does not include a clear definition of gender identity and sexual orientation and refers to sexual expression and/or orientation as grounds of discrimination. The Republika Srpska and Brčko District criminal codes need to be amended to include gender identity and sexual orientation as grounds for hate speech. Despite an increase in violence, attacks and threats towards LGBTI persons and human rights defenders, only a limited number of cases are reported to the

police. In September, Bosnia and Herzegovina's Constitutional Court ruled on a violation of the freedom of assembly in the case of the October 2008 Queer Sarajevo Festival when a dozen individuals were attacked, but there has been no criminal prosecution of the attack on the 2014 Merlinka Queer Film Festival. Transgender persons are a particularly marginalised group and no measures are planned for legal gender recognition."

Izveštaji o napretku za 2014. i 2013. godinu, ali i rezolucije Evropskog parlamenta za 2014. i 2013. godinu su utvrdile isti problem. Evropska unija je u okviru zaključaka sedme sjednice Strukturnog dijaloga o pravosuđu (http://europa.ba/?page_id=556), u maju 2014., pozvala BiH da kroz Zakon o zabrani diskriminacije poboljša zaštitu LGBTI osoba od diskriminacije. Sličan poziv BiH je dobila kroz zaključke Privremenog odbora (2013) po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Također, BiH je u okviru UN-ovog Univerzalnog periodičnog pregleda 2014. dobila preporuku od Republike Francuske, koja se odnosi na isti problem. Također, Zajednička komisija za ljudska prava PSBIH je na osnovu tematske sjednice o pravima LGBTI osoba iz maja 2015. donijela zaključak da se pristupi izmjeni i dopuni Zakona o zabrani diskriminacije BiH i da se tako osigura ispravna i jasna zaštita LGBTI osoba od diskriminacije.

Direktiva 2000/43/EZ zabranjuje diskriminaciju na osnovu rasnog ili etničkog porijekla, Direktiva Vijeća 2000/78/EZ na osnovu seksualne orijentacije, invaliditeta, vjere ili uvjerenja, te dobi, a Direktiva 2006/54/EZ i Direktiva 2004/113/EZ na osnovu spola (što prema praksi Evropskog suda uključuje i rodni identitet i izražavanje).

Suma summarum navedenog bi bila da je nužno dodati i «seksualnu orijentaciju, rodni identitet i spolne karakteristike» kao osnova po kojima je zabranjena diskriminacija.

Prijedlog 2 – Dopuna člana 4.

U članu 4. se dodaju dva nova stava, stav 7. i stav 8:

(7) Govor mržnje je izražavanje ideja, informacija i mišljenja u sredstvima javnog informiranja kao i u publikacijama, na skupovima i mjestima dostupnih javnosti i ispisivanje ili prikazivanje poruka ili simbola kojima se potiče mržnja ili nasilje protiv osoba ili grupe osoba zbog njihovog ličnog svojstva ili bilo kojeg osnova iz člana 2. ovog zakona.

(8) Diskriminacijom u smislu člana 4. ovog zakona smatrat će se i propust da se osobama s invaliditetom, u skladu s njihovim specifičnim potrebama, omogući:

- Korištenje javno dostupnih resursa
- Učestvovanje u javnom i društvenom životu
- Pristup radnom mjestu i odgovarajući uvjeti rada

prilagodbom infrastrukture i prostora korištenjem opreme u skladu s mogućnostima onoga ko je dužan da to osigura.

Obrazloženje:

Stavom (7) uvodi se novi oblik diskriminacije: govor mržnje, a po uzoru na definiciju iz člana 11. Zakona o zabrani diskriminacije Republike Srbije. Ova odredba se pokazala kao jako učinkovita norma za suzbijanje govora mržnje nad manjinskim grupama, što potvrđuju i izvještaji i preporuke Poverenice za ravnopravnost Republike Srbije.

Stavom (8) se uvodi i još jedan posebni oblik diskriminacije - propuštanje razumne prilagodbe, u skladu s Direktivom 2000/78/EC. Poseban izraz principa jednakosti, koji sasvim sigurno ne predstavlja izuzetak već ide ruku pod ruku sa garancijom zabrane nejednakosti u

postupanju na osnovu invaliditeta, jeste razumna prilagodba. Okvirna direktiva (2000/78/EC) eksplicitno navodi kako garancija razumne prilagodbe za osobe sa invaliditetom predstavlja garanciju poštivanja principa jednakosti u postupanju prema ovoj društvenoj grupi. Drugim riječima, razumna prilagodba nije "izuzetak od pravila" koju treba tumačiti i primjenjivati isključivo u mjeri koja je strogo neophodna kako bi se ostvario neki cilj koji dopušta odstupanje od važećeg standarda. Razumna prilagodba jeste pravilo. U nekim državama članicama EU, propuštanje razumne prilagodbe se u državnom zakonodavstvu definira kao oblik diskriminacije, a kod kojeg dolazi do diskriminacije nečinjenjem odnosno propuštanjem. Prema Okvirnoj direktivi (2000/78/EC) razumna prilagodba predstavlja obavezu poslodavca da u slučajevima kada je to potrebno, s obzirom na invaliditet konkretne osobe, poduzme odgovarajuće mjere kojima će toj osobi osigurati pristup, učestvovanje ili napredovanje u radnom odnosu ili stručnom osposobljavanju, osim ako će mu takva obaveza nametnuti nesrazmjeran teret za njegovo poslovanje. Mjere za koje je moguće ostvariti podršku unutar okvira nacionalne politike jednakosti osoba sa invaliditetom neće se smatrati nesrazmjernim opterećenjem ko je dužan isto omogućiti. Član 4. Zakona o suzbijanju diskriminacije Republike Hrvatske na sličan način uređuje ovo pitanje.

Prijedlog 3 – Nova definicija člana 5.

Budući da se išlo u izmjenu člana 5., predlažemo da navedeni član glasi:

- (1) Diskriminacija u svim pojavnim oblicima je zabranjena.
- (2) Izuzetno od stava 1. ovog člana, ne smatra se diskriminacijom stavljanje u nepovoljniji položaj u sljedećim slučajevima:
 - a) kada je takvo postupanje određeno zakonom radi očuvanja zdravlja, javne sigurnosti, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih ljudi, te ako su upotrijebljena sredstva u demokratskom društvu primjerena i nužna za postizanje željenog cilja, pod uvjetom da takvo postupanje ne dovodi do direktne ili indirektno diskriminacije na osnovu rase, boje kože, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog i socijalnog porijekla, spola, seksualne orijentacije i invaliditeta;
 - b) posebnih mjera koje uključuju bilo koju mjeru privremene naravi, koja je nužna i prikladna za ostvarivanje stvarne jednakosti društvenih grupa koje su u nepovoljnijem položaju, na temelju nekih od osnova iz člana 2. ovog zakona kada je takvo postupanje zasnovano na odredbama zakona, podzakonskog akta, programa, mjera ili odluka u cilju poboljšanja položaja etničkih, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa građana ili osoba diskriminiranih po osnovama iz člana 2. stava 1. ovog zakona;
 - c) provođenja mjera socijalne politike kojima se pogoduje osobama ili domaćinstvima težeg imovinskog ili socijalnog stanja, pod uvjetom da takve mjere ne dovode do direktne ili indirektno diskriminacije na osnovu rase, boje kože, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog i socijalnog porijekla, spola, seksualne orijentacije i invaliditeta;
 - d) u odnosu na određeni posao, kad je narav posla takva ili se posao obavlja u takvim uvjetima da osobine povezane s nekim od osnova iz člana 2. ovog zakona predstavljaju stvarni i odlučujući uvjet obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i uvjet odmjeren;
 - e) pri obavljanju profesionalnih aktivnosti, odnosno zasnivanju radnog odnosa, uključanju u članstvo te u djelovanju koje je u skladu s naukom i poslanjem crkve i vjerske zajednice, te druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti

temelji na vjeri ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu s Ustavom i zakonom, ako tako zahtijevaju vjerska doktrina ili uvjerenja, te u slučaju kada zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjera ili uvjerenje neke osobe predstavljaju istinski, zakonit i opravdan uvjet za obavljanje posla, uzimajući u obzir sistem vrijednosti te organizacije;

f) u pristupu dobrima, uslugama i sportu te pružanju istih ako je pristup dobru i/ili usluzi namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog spola ili osobama sa invaliditetom, pod uvjetom da je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, te ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna cilju koji se želi postići;

g) na osnovu dobi, ako je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, uključujući legitimne ciljeve socijalne politike, socijalne i zdravstvene zaštite, politike zapošljavanja, promicanja ciljeva tržišta rada i stručnog osposobljavanja, te ako su sredstva za njegovo postizanje primjerena i nužna;

h) na osnovu državljanstva prema posebnim propisima;

(3) Svi izuzeci iz stava 2. ovog člana trebaju ostvarivati svoj legitimni cilj za koji su određeni i moraju biti primjereni i nužni za ostvarenje tog cilja.

Obrazloženje:

Način na koji trenutni tekst Zakona o zabrani diskriminacije BiH, član 5, uređuje izuzetke odnosno mogućnost odstupanja od garancije zabrane diskriminacije je preširok te zahtijeva ozbiljnije izmjene u svrhu usklađivanja sa EU direktivama. Ovdje donosimo detaljno obrazloženje.

Svaka direktiva dopušta i određene izuzetke, pri čemu, za razliku od Direktive 2006/54 ili Direktive 2000/43, Direktiva 2000/78 propisuje najšire mogućnosti odstupanja od garancije jednakosti u postupanju.

Direktiva 2000/78 tako dozvoljava državama članicama da zakonima propišu mjere koje se u demokratskim društvima smatraju neophodnima u svrhu javne sigurnosti, očuvanja javnog reda i sprečavanja krivičnih djela, očuvanja zdravlja te zaštite prava i sloboda drugih.

Tako široko postavljena izuzeća očigledno su preuzeta iz Evropske konvencije o ljudskim pravima i specifična su za Direktivu 2000/78, te kao takva nisu primjenjiva u području ravnopravnosti spolova odnosno etničke i rasne ravnopravnosti.

Direktiva 2006/54, Direktiva 2000/43 i Direktiva 2000/78 dopuštaju bona fide kvalifikacije, tj. upotrebu nedozvoljenih kriterija razlikovanja onda kada, s obzirom na prirodu radnog zadatka ili kontekst u kojem se zadatak obavlja, taj kriterij predstavlja stvarni i odlučujući faktor za uspješno ispunjenje konkretnog zadatka, pod uvjetom da je zadatak legitiman, odnosno da je upotreba kriterija razmjerna cilju koji se zadatkom želi ostvariti.

Međutim, Direktiva 2000/78 dopušta državama članicama da zadrže zakonske propise koji su u trenutku donošenja direktive bili na snazi ili koji su izglasani nakon stupanja direktive na snagu, ali ozakonjuju praksu koja je postojala u trenutku stupanja direktive na snagu, a koji vezano uz radne aktivnosti u crkvama, odnosno javnim ili privatnim organizacijama čije se djelovanje temelji na etosu zasnovanom na religijskom ili vjerskom uvjerenju te dopuštaju različito postupanje uvjetovano religijskim ili vjerskim uvjerenjem, pod uvjetom da uzimajući u obzir etos konkretne organizacije i s obzirom na prirodu konkretnih aktivnosti, odnosno kontekst u kojem se one obavljaju. Takvo razlikovanje predstavlja stvarni, legitimni i opravdani kriterij zapošljavanja. Direktiva 2000/78 dopušta takvim organizacijama da od svojih zaposlenika zahtijevaju da se prema njenom religijskom ili vjerskom etosu odnose u dobroj vjeri i s poštovanjem. Također, specifični izuzetak dopušten ovom direktivom odnosi se

na postupanje na osnovu dobi. Direktiva 2000/78 izričito dopušta državama članicama da propišu kako različito postupanje na osnovu dobi neće predstavljati povredu garancije jednakosti u postupanju ako je u okolnostima nacionalnog prava ono razumno i objektivno opravdano legitimnim ciljem, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve unapređivanja tržišta rada, ciljeve stručnog osposobljavanja te ako su sredstva namijenjena ostvarenju tog cilja prikladna i nužna.

Direktiva 2000/43/EC dopušta razlike u postupanju koje se zasnivaju na državljanstvu (član 3. stav 2), misleći pri tome na državljanstvo trećih država, s obzirom da je diskriminacija na osnovu državljanstva država članica EU zabranjena primarnim pravom EU.

Prije svega, trenutni član 5. garanciju razumne prilagodbe definira kao izuzetak od principa jednakog postupanja dok ga Direktiva 2000/78 izričito određuje kao garanciju provođenja principa jednakosti u postupanju. Nesklad na konceptualnom nivou predstavljat će otežavajući faktor u primjeni od strane nadležnih tijela ako zbog čega drugog onda jer će tijela primjene insistirati da se izuzeća od osnovnog standarda moraju tumačiti štrogo "ili liško," što će ograničiti učinkovitost ove garancije za osobe sa invaliditetom. Štaviše, zahvaljujući načinu na koji je formulirana druga rečenica stava 1. člana 5, proizlazi da bi poslodavac mogao tvrditi da mjere razumne prilagodbe načelno predstavljaju diskriminaciju osoba bez invaliditeta te mogu biti poduzimane samo ako su razmjerne, s obzirom na specifične okolnosti i potrebe osoba bez invaliditeta koje se natječu za isto mjesto ili radnu povlasticu. S aspekta Direktive 2000/78 takvo tumačenje predstavlja neprihvatljivo ograničenje garancije razumne prilagodbe.

Nadalje, član 5. definira mjere pozitivne akcije kao izuzetak od principa jednakosti u postupanju, dok je antidiskriminacijske direktive Evropske unije određuju kao specifični oblik jednakosti u postupanju radi postizanja pune jednakosti u stvarnom životu. Osim ove konceptualne razlike, uvjeti dopuštenosti mjera pozitivne akcije na kojima insistira trenutni član 5. nisu u skladu s onima koje je razvio Sud Evropske unije kroz svoje odluke.

Uz navedeno, član 5. je također vrlo nejasan u pogledu obima izuzetaka koji se odnose na religijske organizacije i javne ili privatne institucije čije djelovanje se zasniva na etosu utemeljenom na religijskom ili vjerskom uvjerenju. Iz teksta člana 5. proizlazi kako je religijskim i vjerskim institucijama postupanje u pogledu zapošljavanja dopušteno nepovoljno na osnovu religijskih ili vjerskih uvjerenja kandidata iako ono nužno ne predstavlja stvarni, legitimni i opravdani kriterij zapošljavanja. Štaviše, odredba člana 5. dopušta religijskim i vjerskim organizacijama nepovoljno postupanje na temelju bilo koje od nedozvoljenih osnova, a ne samo na osnovu religijskog ili vjerskog uvjerenja. Na tvrdnju kako član 5. ograničava nepovoljno postupanje ove vrste uvjetima postizanja legitimnog cilja i postojanjem razumnog odnosa razmjernosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se nastoji realizirati, korisno je ukazati kako isti član 5. u svojoj tački (c) pruža uputu kako su oba uvjeta zadovoljena s obzirom da je razlikovanje, isključenje ili davanje prednosti izvršeno savjesno kako ne bi došlo do povrede vjerskih osjećanja pripadnika te vjeroispovijesti ili te vjere." S obzirom da u pogledu zapošljavanja odredba člana 5. tačke (c) omogućava religijskim ili vjerskim organizacijama gotovo nesputanu diskriminaciju na temelju bilo koje od osnova koje Direktiva 2000/78 propisuje, ona je nepomirljiva sa zahtjevima koji proizlaze iz te Direktive. Isto vrijedi i za odredbu člana 5. tačke (h).

Prijedlog 4 – Dopuna člana 7.

Član 7. tačka 1) se mijenja i glasi:

- 1) informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno

promovira borbu protiv diskriminacije u svrhu prevencije iste.

Obrazloženje:

Na ovaj način uloga promocije ljudskih prava i prevencije diskriminacije bi se podcrtala.

Slijedom navedenih komentara Sarajevskog otvorenog centra uvršten je dio koji se odnosi na osnove diskriminacije na način da je član 2. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije dopunjen seksualnom orijentacijom, rodnim identitetom i spolnim karakteristikama kao osnovama za diskriminaciju. Prijedlog Sarajevskog otvorenog centra za dopunu člana 4. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije nije prihvaćen iz razloga navedenih u komentarima Misije OSCE-a u BiH.

Također, prihvaćen je prijedlog Sarajevskog otvorenog centra za dopunu člana 7. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije i ovaj član je dopunjen predloženom tačkom l) koja glasi: "informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promovira borbu protiv diskriminacije u svrhu prevencije iste."

Prijedlozi Sarajevskog otvorenog centra koji se odnose na izmjene i dopune članova 4. i 5. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije nisu prihvaćeni iz razloga koji su navedeni u komentarima Misije OSCE-a u BiH nakon održane javne rasprave.

Naime, prema mišljenju Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini, kod prijedloga da se u članu 4. doda stav 8) koji se odnosi na „prava osoba sa invaliditetom“, treba uzeti u obzir da Zakon o zabrani diskriminacije (ZZD) ne regulira nova prava nego definira oblike diskriminacije. Svaku odredbu koja se odnosi na "prava osoba sa invaliditetom" treba uobličiti u smislu potencijalnog oblika diskriminacije, koja će pojasniti da bi propuštanje razumne prilagodbe moglo dovesti do diskriminacije. Međutim, treba uzeti u obzir da član 15. stav 7. već izričito regulira da će u slučaju "propuštanja razumne prilagodbe" teret dokazivanja biti na tuženoj strani. Ovo je vrlo jak mehanizam proceduralne zaštite. Postoji mnogo zakona u Bosni i Hercegovini koji reguliraju pozitivne obaveze prilagođavanja za osobe sa invaliditetom i ZZD treba da ostane mehanizam za utvrđivanje propusta u prilagođavanju kao oblika diskriminacije, ako i kada se ona pojavi.

Isto tako, Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini dala je mišljenje i na prijedlog Sarajevskog otvorenog centra koji je podniet, u pogledu uključenja govora mržnje kao još jednog oblika diskriminacije, kao novi stav 7) u članu 4. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije. U obrazloženju prijedloga pomenuto je da takvo pravno rješenje postoji u Republici Srbiji. Kod razmatranja ovoga prijedloga treba se uzeti u obzir da je govor mržnje krivično djelo u sva četiri krivična zakona BiH. Osim toga, govor mržnje je također definiran kao prekršaj u zakonima o javnom redu i miru Republike Srpske, Brčko distrikta BiH i u svim kantonima. Na kraju, govor mržnje također je kažnjiv po Zakonu o sprečavanju nasilja na sportskim događajima. U 2014. Evropski sud za ljudska prava donio je odluku vezanu za slučaj iz BiH (Muslija protiv Bosne i Hercegovine AP. 32042/11), u kojem je sud odlučio da je BiH prekršila načelo *ne bis in idem* vodeći krivični i prekršajni postupak protiv iste osobe u odnosu na isti incident, odbacujući argument BiH da krivična i prekršajna djela sadrže različite elemente.

Osim toga, legislativa u Republici Srbiji ne definira govor mržnje kao oblik diskriminacije, nego definira da je to poticanje na govor mržnje. Poticanje na bilo koji oblik diskriminacije

već je uvršten u prijedlog izmjena Zakona o zabrani diskriminacije.

U pogledu prijedloga Sarajevskog otvorenog centra koji se odnosi na član 5. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, Misija OSCE-a u BiH je dala mišljenje da je prva verzija člana 5. u distribuiranom prijedlogu izmjena i dopuna, koja slijedi dobro utemeljenu sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava i praksu Ustavnog suda BiH, već dovoljno jaka barem kada su definicije diskriminacije u pitanju. Trebamo zadržati mogućnost postojanja testa opravdanosti kojim bi se utvrdilo kada se direktna i indirektna diskriminacija može opravdati. Ovaj test je trenutno uključen u član 5. i izmjene i dopune ga samo osnažuju. Jedan prijedlog se odnosio na izmjenu definicije člana 2. stava 2., u smislu uključenja testa opravdanosti ovdje, ali trenutna struktura Zakona s članom 5. ima isti učinak.

Komentari Koalicije "Jednakost za sve", kako slijedi:

Koalicija organizacija civilnog društva u borbi protiv diskriminacije „Jednakost za sve“ pozdravlja Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije (Prednacrt). Prednacrt je ponudio rješenja koja ciljaju na poboljšanje položaja žrtava diskriminacije kod pokretanja i vođenja postupaka za zaštitu od diskriminacije, što je i Koalicija zagovarala. U tom smislu, posebno ističemo značaj ponuđenih rješenja kao što je reguliranje viktimizacije kao oblika diskriminacije, produžavanje i preciziranje rokova, proširivanje mjesne nadležnosti sudova, preciziranje obaveze pravnih osoba da donesu interne antidiskriminacijske akte za postupanje u slučaju diskriminacije, te pojednostavljivanje uvjeta za pokretanje kolektivne tužbe.

No, smatramo i da se aktuelni tekst Prednacrt može dodatno poboljšati. Koalicija, stoga, u daljem tekstu predlaže dodatne izmjene Prednacrt, i to:

Član 4. (Ostali oblici diskriminacije)

Mobing (član 4. stav 3)

U članu 4. briše se stav 3.

Iza člana 4. dodaje se novi član 4.a. i glasi: „(1) Mobing je oblik diskriminacije.“

„(2) Mobing je oblik uznemiravanja na radnom mjestu koji podrazumijeva ponavljanje svakog aktivnog ili pasivnog ponašanja koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva, ugleda, ličnog i profesionalnog integriteta, zdravlja, profesionalnog statusa ili degradacije radnih uvjeta zaposlenog, i koje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.“

„(3) Izvršiteljem mobinga smatra se poslodavac, zaposleni ili grupa zaposlenih kod poslodavca koji vrše mobing iz stavova 1. i 2. ovog člana.“

Član 19. mijenja se tako što se iza riječi „4. (Ostali oblici diskriminacije)“ dodaje „i član 4.a. (Mobing kao oblik diskriminacije)“.

Mobing je najčešći oblik diskriminacije u praksi u BiH, što je vidljivo i iz godišnjih izvještaja Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH. Mobing ima niz specifičnosti u odnosu na druge oblike diskriminacije, što nije obuhvaćeno trenutnim zakonskim tekstom. Mišljenja

smo da je potrebno proširiti definiciju mobinga, osiguravajući osnov za lakše postupanje svih koje ZZD obavezuje, te unapređenje učinkovitosti mehanizama za zaštitu od diskriminacije. U tom smislu, smatramo da je posebno važno naglasiti da su pasivno legitimirani u slučaju mobinga poslodavac, zaposleni ili grupa zaposlenih.

Zaštita osoba sa invaliditetom (član 5. Izuzeci od principa jednakog postupanja)

U članu 4. dodaje se novi stav 7. koji glasi: „Diskriminacijom se smatra nepoduzimanje mjera razumne prilagodbe radi osiguranja principa jednakog postupanja prema osobama sa invaliditetom.“

Iz člana 5. briše se stav f).

Predložena izmjena ide ka usaglašavanju sa kasnije predloženom izmjenom člana 5. te prijedlogom izmjena člana 15. stava (7) Prednacrt, a koji se odnosi na mjere razumne prilagodbe predviđene članom 2. Konvencije UN-a o pravima osoba sa invaliditetom.

Član 5. (Izuzetak od principa jednakog postupanja)

Predlažemo zadržavanje aktuelnog člana 5. ZZD-a uz manje intervencije, i to:

- brisanje stava f. (razumna prilagodba) koji uz gore predložene izmjene postaje član 4. stav (7),
- stav h. se briše jer je ista materija regulirana članom 5. stavom c.

Ukazujemo na to da se predloženi član 5., kako sada glasi u Prednacrtu, u suštini ponavlja, odnosno precizira test za utvrđivanje diskriminacije prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, te kao takav nije adekvatan za definiranje izuzetaka od principa jednakog postupanja. Budući da precizira test diskriminacije, predložena formulacija iz člana 5. Prednacrt, bi, zapravo, trebala da bude prebačena u novi stav (3) u članu 2. koji definira diskriminaciju.

Sumarno govoreći, izuzeci od jednakog tretmana su, prema našem mišljenju, bolje i potpunije definirani aktuelnim tekstom člana 5. ZZD-a.

Član 7. (Središnja institucija za zaštitu od diskriminacije)

Član 7. stav 6. (rok za dostavu podataka i dokumenata na zahtjev Institucije ombudsmena)

Koalicija predlaže zadržavanje postojećeg roka od 30 dana iz člana 7. stava 6.

Ukazujemo na to da se ukidanjem ovoga roka, kako predviđa Prednacrt, neće unaprijediti odgovornost i ozbiljnost postupaka pred Institucijom ombudsmena kao središnje institucije za zaštitu od diskriminacije. Ovo rješenje ne doprinosi hitnosti postupka u slučaju zaštite od diskriminacije predviđenim članom 7. Prednacrt. Takvo rješenje dovelo bi u pitanje i svrsishodnost prekršajne odredbe za nepostupanje pravnih osoba po zahtjevu za dostavljanje podataka i dokumenata Institucije ombudsmena iz ZZD-a (član 20. stav 1.a.).

Ovu korisnu odredbu, dakle, treba zadržati bez obzira na mogući način regulacije ovog pitanja u potencijalno novom zakonu o Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH.

Član 7. stav 2. 1. (Promotivna uloga Institucije ombudsmena)

Član 7. stav 2. 1) mijenja se i glasi: „promovira principe jednakog postupanja i zabrane diskriminacije.“

Ukazujemo na važnost reguliranja promotivne uloge Institucije ombudsmena u vezi za ovim zakonom i zabranom diskriminacije. Trenutna odredba ZZD-a koja nadležnost Institucije ombudsmena u ovoj oblasti određuje u kontekstu “podizanja svijesti o pitanjima vezanim za rasizam i rasnu diskriminaciju” (čl. 7, st. 2. f) preusko je formulirana i, kao takva, ne odgovara potrebama jačanja promotivne dimenzije zaštite od diskriminacije.

Član 12.a. (Status preporuka ombudsmena)

Iza člana 12. dodaje se novi član 12.a., koji glasi:

„(1) U slučaju da sud razmatra predmet o kojem je Institucija ombudsmena već donijela preporuku, sud je obavezan razmotriti preporuku Institucije ombudsmena.“

„(2) U slučaju da sud postupi suprotno postojećoj preporuci Institucije ombudsmena u istom slučaju, obavezan je obrazložiti takvo postupanje.“

Predloženom izmjenom, kako sada glasi u prijedlogu, preporuka Institucije ombudsmena, kao središnje institucije za zaštitu od diskriminacije, i dalje zadržava status jednak drugim dokazima istaknutim u postupku. S druge strane, ako se cilja na unapređenje statusa preporuka Institucije ombudsmena i ujednačavanje prakse u postupanju nadležnih tijela prema ZZD-u, bilo bi značajno propisati obavezu suda da obrazloži svoju odluku ukoliko je ona suprotna postojećoj preporuci Institucije ombudsmena u istom slučaju. Takvo rješenje bi dodatno afirmiralo status Institucije ombudsmena kao središnje institucije u ovoj oblasti i jačalo pravnu sigurnost u domenu borbe protiv diskriminacije.

Olahko odstupanje od odluke Institucije ombudsmena u ovim predmetima moglo bi poslati poruku javnosti da je postupak pred Institucijom, zapravo, irelevantan, te uputiti značajan dio žrtava da zaobiđu središnju instituciju za zaštitu od diskriminacije i direktno se obrate sudovima. Takve tendencije bi bile štetne po žrtve, imajući u vidu evidentne prednosti postupka pred Institucijom ombudsmena za ljudska prava BiH. Na kraju, treba naglasiti da ovakvo rješenje ima značajno uporište u komparativnoj praksi, jer je predviđeno relevantnim zakonima niza evropskih zemalja, poput Holandije i Austrije.

Član 13. (Nadležnost, rokovi i izvršenje)

Članu 13. dodaje se novi stav 5. koji glasi: „Osobe ili grupe osoba koje su izložene diskriminaciji, a koje traže zaštitu svojih prava u postupcima predviđenim ovim zakonom, oslobođena su plaćanja sudskih taksi.“

Naziv člana 13 mijenja se i glasi: „Nadležnost, rokovi, izvršenje i troškovi postupka“.

Pitanje troškova postupka, i to obaveze plaćanja sudskih taksi, nadoknade troškova eventualnog vještačenja, te generalni princip parničnog postupka prema kojem stranka koja izgubi spor snosi i neophodne troškove druge strane, predstavljaju nezanemariv teret za žrtve diskriminacije i značajnu prepreku efektivnom korištenju sudske zaštite od diskriminacije.

Kako bi se stimulirala primjena ZZD-a, a po uzoru na iskustva država članica Evropske unije, potrebno je predvidjeti oslobađanje ili barem značajno smanjenje sudskih taksi i u postupcima za zaštitu od diskriminacije.

Član 15. (Teret dokazivanja)

Situaciono testiranje

Koalicija podržava uvođenje situacionog testiranja u ZZD kako je predviđeno Prednacrtom.

Predlažemo da se član 15. stav 4. izbriše iz Prednacrtu zbog nejasnoća, nekonzistentnosti, pa i kontraproduktivnosti.

Apsolutno je nejasno zašto bi Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH trebala da ima posebnu ulogu u ovim postupcima. Naime, svojevrsna centralizacija postupka situacionog testiranja, odnosno „nadzorna“ uloga Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH u ovom domenu predviđena Prednacrtom, nije u skladu s konceptom, prirodom i suštinom ove metode dokazivanja diskriminacije. Pored toga, prema iskustvima drugih zemalja, organizacije koje vrše takve aktivnosti bi trebale da imaju punu slobodu u primjeni ove metode i korištenju njenih rezultata.

Član 23. (Objavljivanje rješenja o prekršaju)

U članu 23. iza riječi „objavljuje se u” riječi „javnim medijima” zamjenjuju se riječima „javnim emiterima”.

Ukazujemo na to da je odredba o objavljivanju rješenja o prekršaju edukativne i preventivne prirode, naročito u odnosu na potencijalne prekršitelje principa jednakog postupanja. Stoga predlažemo da se predvidi objavljivanje rješenja o prekršaju na javnim servisima koji imaju društveno-odgovornu i obrazovnu ulogu, te mnogo veći doseg nego štampani mediji.

Komentar Koalicije „Jednakost za sve“ koji se odnosi na zadržavanje postojećeg člana 5. Zakona o zabrani diskriminacije prihvaćen je, ali nisu prihvaćene daljnje sugestije u pogledu iste zakonske odredbe jer se ista neće mijenjati.

Komentari Koalicije „Jednakost za sve“ koji se odnose na mobing nisu prihvaćeni iz razloga što je pitanje mobinga uređeno zakonima iz nadležnosti entiteta i što se razmatra mogućnost donošenja posebnog zakona na nivou Bosne i Hercegovine koji bi regulirao pitanje mobinga. Komentar Koalicije „Jednakost za sve“ koji se odnosi na zaštitu osoba sa invaliditetom (član 5. Izuzeci od principa jednakog postupanja) nije prihvaćen iz razloga koji su navedeni u mišljenju Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini i obrazloženi u dijelu komentara Sarajevskog otvorenog centra koji se, također, odnosi na prava osoba sa invaliditetom. Komentari Koalicije „Jednakost za sve“ koji se odnose na status Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH i rokove nisu prihvaćeni iz razloga što su ova zakonska rješenja usaglašena s domaćim i međunarodnim pravnim ekspertima i predstavnicima Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH. Komentar Koalicije „Jednakost za sve“ koji se odnosi na objavljivanje rješenja o prekršaju (član 23. Zakona) nije prihvaćen iz razloga što se rješenje o prekršaju objavljuje u skladu s važećim propisima u BiH.

Komentari Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini, kako slijedi:

Član 4.

Prijedlog je bio da se doda član koji se odnosi na „prava osoba sa invaliditetom“.

Kod ovoga prijedloga treba da se uzme u obzir da Zakon o zabrani diskriminacije (ZZD) ne regulira nova prava nego definira oblike diskriminacije.

Svaku odredbu koja se odnosi na "prava osoba sa invaliditetom" treba uobličiti u smislu potencijalnog oblika diskriminacije, koja će pojasniti da bi propuštanje razumne prilagodbe moglo dovesti do diskriminacije.

Međutim, treba uzeti u obzir da član 15. stav 7. već izričito regulira da će u slučaju "propuštanja razumne prilagodbe" teret dokazivanja biti na tuženoj strani. Ovo je vrlo jak mehanizam proceduralne zaštite. Postoji mnogo zakona u Bosni i Hercegovini koji reguliraju pozitivne obaveze prilagodbe za osobe sa invaliditetom i ZZD treba da ostane mehanizam za utvrđivanje propusta u prilagodbi kao obliku diskriminacije, ako i kada se ona pojavi.

Prijedlog je podniet u pogledu uključenja govora mržnje u članu 4, kao još jednog oblika diskriminacije.

U obrazloženju prijedloga pomenuto je da takvo pravno rješenje postoji u Republici Srbiji. Kod razmatranja ovoga prijedloga treba se uzeti u obzir da je govor mržnje krivično djelo u sva četiri krivična zakona BiH. Osim toga, govor mržnje je također definiran kao prekršaj u zakonima o javnom redu i miru Republike Srpske, Brčko distrikta BiH i u svim kantonima. Na kraju, govor mržnje također je kažnjiv po Zakonu o sprečavanju nasilja na sportskim događajima. U 2014. Evropski sud za ljudska prava donio je odluku vezanu za slučaj iz BiH (Muslija protiv Bosne i Hercegovine AP. 32042/11), u kojem je sud odlučio da je BiH prekršila načelo *ne bis in idem* vodeći krivični i prekršajni postupak protiv iste osobe u odnosu na isti incident, odbacujući argument BiH da krivična i prekršajna djela sadrže različite elemente.

Osim toga, legislativa u Republici Srbiji ne definira govor mržnje kao oblik diskriminacije nego definira da je to poticanje na govor mržnje. Poticanje na bilo koji oblik diskriminacije već je uvršten u prijedlog izmjena Zakona o zabrani diskriminacije.

Na isti način treba razmatriti i prijedlog koji se odnosi na dodavanje upotrebe fizičkog nasilja kao dodatnog elementa mobingu kao obliku diskriminacije. Slično kao što je već navedeno, fizički napadi su već kažnjivi po krivičnim zakonima BiH, kao i zakonima o javnom redu i miru. Osim toga, treba razmisliti o činjenici da je mobing u svojoj prirodi prevashodno emocionalno zlostavljanje, a ne fizičko. Mobing bi mogao uključiti iznošenje prijetnji upotrebe fizičke sile, ali ne uključuje i element fizičke sile.

Prihvaćeni su svi komentari Misije OSCE-a u BiH koji se odnose na prijedloge Sarajevskog otvorenog centra i Koalicije „Jednakost za sve“, budući da je postupak izrade izmjena i dopuna Zakona o zabrani diskriminacije vođen u saradnji i uz pomoć Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini i Delegacije Evropske unije u Bosni i Hercegovini.

VIII. PRIBAVLJENA MIŠLJENJA

Prije dostavljanja Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije

Vijeću ministara BiH, radi utvrđivanja Prijedloga zakona, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je pribavilo mišljenja nadležnih institucija, i to: Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH, broj: 01-02-1-871/15 od 14.12.2015. godine, Ministarstva pravde BiH, broj: 09-02-4-11652/15 od 10.12.2015. godine, Ministarstva finansija i trezora BiH, broj: 05-02-2-9314-2/15 od 14.12.2015. godine, Direkcije za evropske integracije Vijeća ministara BiH, broj: 03/A-07-SR-1704-2/15 od 11.12.2015. godine.

Pribavljeno mišljenje Ureda za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH, broj: 01-02-1-871/15 od 14.12.2015. godine, prihvaćeno je u potpunosti i primjedbe iz mišljenja ugrađene su u tekst Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

Pribavljeno mišljenje Ministarstva pravde BiH, broj: 09-02-4-11652/15 od 10.12.2015. godine, prihvaćeno je djelomično i primjedbe koje su date, u skladu s Jedinistvenim pravilima za izradu pravnih propisa u institucijama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 11/05, 58/14 i 60/14) i Pravilima za konsultacije u izradi pravnih propisa („Službeni glasnik BiH“, br. 81/06 i 80/14), prihvaćene su u potpunosti. Nisu prihvaćene primjedbe Ministarstva pravde BiH koje se odnose na pojedinačna zakonska rješenja budući da su ista usaglašena od strane pravnih eksperata, eksperata međunarodne zajednice i Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH i predstavljaju rješenja koja su usklađivana s pravnom stečevinom Evropske unije. Tako nije prihvaćena primjedba Ministarstva pravde BiH koja se odnosila na rokove iz člana 7. stava (4), i to iz razloga što su raniji rokovi bili isuviše kratki i kao takvi nisu omogućavali dovoljnu zaštitu žrtava diskriminacije. Takvi rokovi su prekratki i prema relevantnom standardu prava Evropske unije, kao i u odnosu na rješenja usvojena u drugim evropskim državama i državama okruženja.

U pribavljenom mišljenju Ministarstva finansija i trezora BiH, broj: 05-02-2-9314-2/15 od 14.12.2015. godine, Ministarstvo finansija i trezora BiH daje pozitivno mišljenje na finansijski aspekt Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara BiH u svom mišljenju, broj: 03/A-07-SR-1704-2/15 od 11.12. 2015. godine, konstatira da je potrebno izvršiti dopunu zahtjeva i dostaviti popunjene instrumente usklađenosti na način propisan Odlukom o instrumentima za usklađivanje zakonodavstva BiH s pravnom stečevinom Evropske unije („Službeni glasnik BiH“, broj 23/11).

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je svojim aktom, broj: 07/2-02-936-14/14 od 13.11.2015. godine, dostavilo Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije entiteskim vladama i Vladi Brčko distrikta BiH radi davanja primjedbi i sugestija na predloženi tekst.

Vlada Federacije BiH dostavila je mišljenje, broj: V. Broj: 1688/2015 od 10.12.2015. godine, u kojem navodi da nema primjedbi na tekst predloženog Prednacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

Vlada Republike Srpske i Vlada Brčko distrikta BiH nisu dostavile primjedbe i prijedloge na predloženi Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

IX. RASPORED EVENTUALNOG PONOVRNOG PREISPITIVANJA UVEDENOG PROPISA

U odnosu na karakter i sadržaj ovog zakona, procjenjujemo da je nakon njegovog potpunog usklađivanja s *acquisem* Evropske unije potrebno analizirati njegovu primjenu u praksi u roku od godinu od dana stupanja na snagu, a njegovo eventualno preispitivanje u roku od najmanje tri godine njegove implementacije.

PREGLED ODREDAKA KOJE SE MIJENJAJU

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE

Članak 2.

(1) Diskriminacijom, u smislu ovoga Zakona, smatrat će se svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojoj osobi ili skupini osoba na osnovi njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugoj udruzi, obrazovanja, društvenog položaja i spola, spolnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim područjima javnoga života.

(2) Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sva javna tijela te na sve fizičke ili pravne osobe i u javnom i u privatnom sektoru, u svim područjima, kakve su naročito: zaposlenje, članstvo u profesionalnim udrugama, obrazovanje, obuka, stanovanje, zdravstvo, socijalna skrb, dobra i usluge namijenjene javnosti i javnim mjestima, obavljanje gospodarskih aktivnosti i javne usluge.

Članak 3.

(1) Neposredna diskriminacija je svako različito postupanje po osnovama određenim u članku 2. ovoga Zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neka osoba ili skupina osoba dovedena ili je bila ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od neke druge osobe ili skupine osoba u sličnim situacijama.

(2) Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled, neutralna odredba, kriterij ili praksa ima ili bi imala učinak dovođenja neke osobe ili skupine osoba u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druge osobe.

Članak 4.

(1) Uznemiravanje se smatra diskriminacijom u svakoj situaciji u kojoj ponašanje vezano uz jedan od navedenih osnova iz članka 2. ovoga Zakona ima za svrhu ili čiji je učinak povreda dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog ozračja.

(2) Spolno uznemiravanje jest svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne naravi, čija pojava ima za svrhu ili joj je učinak povreda dostojanstva osobe, posebice kada se njime stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo ozračje.

(3) Mobing se smatra oblikom nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koje se ponavlja radnjama koje imaju ponižavajući učinak na žrtvu i ima za svrhu ili posljedicu degradaciju zaposlenikovih radnih uvjeta ili profesionalnog statusa.

(4) Segregacija je djelo kojim (fizička ili pravna) osoba odvaja druge osobe na temelju jedne od nabrojanih osnova iz članka 2. ovoga Zakona, u skladu s definicijom diskriminacije sadržanom u članku 2. ovoga Zakona.

(5) Izdavanje naloga drugima za činjenje diskriminacije i pomaganje drugima u diskriminaciji smatra se oblikom diskriminacije.

(6) Poticanje na diskriminaciju jest svako zagovaranje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje i zabranjeno je.

Članak 7.

(1) Središnja institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ombudsman Bosne i Hercegovine).

(2) Ombudsman Bosne i Hercegovine u granicama svoje nadležnosti:

a) zaprima pojedinačne i skupne žalbe u vezi s diskriminacijom;

b) fizičkim i pravnim osobama koje su podnijele žalbu zbog diskriminacije pruža potrebne obavijesti o njihovim pravima i obvezama, te o mogućnostima sudske i druge zaštite;

c) povodom žalbe Ombudsman Bosne i Hercegovine može odlučiti da ne prihvati žalbu ili da pokrene istražni postupak;

d) predlaže pokretanje postupka medijacije u skladu s odredbama Zakona o medijaciji;

e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;

f) podnosi godišnje, a prema potrebi i izvanredna izvješća o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;

g) informira javnost o pojavama diskriminacije;

h) na vlastitu inicijativu provodi istraživanja u području diskriminacije;

i) daje mišljenja i preporuke radi sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama Bosne i Hercegovine;

j) ima pravo pokrenuti i sudjelovati u postupku za zaštitu od diskriminacije za prekršaje propisane ovim Zakonom;

k) prati zakonodavstvo i daje savjete zakonodavnim i izvršnim tijelima;

l) podiže svijest o pitanjima vezanim za rasizam i rasnu diskriminaciju u društvu;

m) unapređuje politike i prakse koje imaju za cilj osigurati jednako postupanje.

(3) Ombudsman Bosne i Hercegovine pri izradi redovnih izvješća, mišljenja i preporuka o pojavama diskriminacije surađuje s udrugama civilnog društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava i udrugama koje se bave zaštitom prava skupina izloženih visokom riziku diskriminacije.

(4) Ombudsman Bosne i Hercegovine pruža pomoć osobama ili skupinama osoba koje se obraćaju međunarodnim tijelima za zaštitu od diskriminacije u davanju uputa, savjeta, konzultacija tijekom postupka, prijedloga i preporuka.

(5) Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine će u svrhu ostvarivanja svoje nadležnosti uspostaviti poseban odjel koji će isključivo razmatrati predmete navodne diskriminacije u pogledu postupanja javnih tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i postupanje svih pravnih i fizičkih osoba u svim područjima života.

U proračun Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine bit će uvrštena posebna proračunska stavka potrebna za funkcioniranje posebnog odjela/posebnih odjela za borbu protiv diskriminacije.

(6) Sve državne, entitetske i kantonalne institucije, tijela Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinske institucije i pravne osobe s javnim ovlastima, te ostale pravne i fizičke osobe dužne su, na zahtjev Ombudsmana Bosne i Hercegovine, najkasnije u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva dostaviti tražene podatke i dokumente.

(7) Nadležne institucije Bosne i Hercegovine obvezne su surađivati s Ombudsmanom Bosne i Hercegovine i davati pisane odgovore i obavijesti u roku koji Ombudsman Bosne i Hercegovine odredi i o učinku preporuka danih s ciljem otklanjanja diskriminacije.

Članak 11.

(1) Svaka osoba ili skupina osoba koja se smatra diskriminiranom može tražiti zaštitu svojih prava kroz postojeće sudske i upravne postupke.

(2) U slučajevima kada povreda prava na jednako postupanje proizlazi iz upravnog akta, žalba u upravnom postupku i eventualno pokretanje upravnog spora po osnovi zaštite od diskriminacije, a kojom se zahtijeva poništenje takvog upravnog akta, neće spriječiti osobu iz stavka (1) ovoga članka da pokrene sudski postupak za zaštitu od diskriminacije.

(3) Svi konkretni zahtjevi navedeni u članku 12. ovoga Zakona, kao pojedinačni ili zajednički, mogu se tražiti u svrhu podnošenja tužbe u parničnom postupku.

Članak 12.

(1) Osoba ili skupina osoba koje su izložene bilo kojem obliku diskriminacije, prema odredbama ovoga Zakona, ovlaštene su podnijeti tužbu i tražiti:

a) utvrđivanje da je tuženik povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je poduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije);

b) zabranu poduzimanja radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno poduzimanje radnji kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije);

c) naknadu materijalne i nematerijalne šteta prouzročene povredom prava zaštićenih ovim Zakonom (tužba za naknadu štete);

d) objavu u medijima presude kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika u slučaju kada je diskriminacija počinjena putem medija (tiskanih, printanih i elektroničkih), odnosno bilo koje vrste medija.

(2) Sud i druga tijela koja provode postupak dužna su žurno poduzimati radnje u postupku, osiguravajući da sve tvrdnje o diskriminaciji budu što prije ispitane.

(3) Kada su svi zahtjevi utemeljeni na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, zahtjevi se mogu podnijeti zajedno (kumulativno) u jednoj tužbi, o kojoj se odlučuje u parničnom postupku, ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi i ako je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva.

(4) O tužbama iz stavka (1) ovoga člana odlučuje nadležni sud primjenjujući odredbe zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

Članak 13.

(1) Ako ovim Zakonom nije drukčije propisano, a sukladno zakonima o sudovima obaju entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, nadležni za sporove po tužbi iz članka 12. ovoga Zakona u prvom i drugom stupnju su sudovi opće mjesne nadležnosti.

(2) U postupcima propisanim u članku 12. ovoga Zakona uvijek je dozvoljena revizija.

(3) Po osnovi tužbenog zahtjeva iz članka 12. toč. b) i d) ovoga Zakona, nadležni sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje ili određuje kraći rok za ispunjenje radnje naložene tuženiku.

(4) Rok za podnošenje tužbe na osnovi članka 12. ovoga Zakona iznosi tri mjeseca od dana saznanja o počinjenoj povredi prava, a najdulje jednu godinu od dana činjenja povrede. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosi tri mjeseca od dana uručjenja drugostupanske presude.

Članak 14.

Sud može u postupcima iz čl. 11. i 12. ovoga Zakona odrediti privremenu mjeru shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

Članak 15.

(1) U slučajevima kada osoba ili skupina osoba navode činjenice u postupku iz članka 12. ovoga Zakona, potkrepljujući navode o tome da je prekršena zabrana diskriminacije, navodni je prekršitelj dužan dokazati da nije prekršio načelo jednakog postupanja ili zabrane diskriminacije u predmetu rasprave.

(2) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije, kao dokaz za ostvarivanje prava iz stavka (1) ovoga članka mogu se koristiti i statistički podaci ili baze podataka.

(3) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumne prilagodbe, teret dokazivanja leži na suprotnoj stranci.

Članak 16.

- (1) U postupku koji se pokreće sukladno članku 12. ovoga Zakona, kao treća stranka na strani osobe ili skupine osoba koje tvrde da su žrtve diskriminacije, može se pridružiti tijelo, organizacija, ustanova, udruga ili druga osoba koja se, u sklopu svoje djelatnosti, bavi zaštitom od diskriminacije osoba ili skupine osoba o čijim se pravima odlučuje u postupku.
- (2) Sud će dopustiti sudjelovanje treće stranke samo uz pristanak osobe na čiju se stranu treća stranka želi umiješati.
- (3) Bez obzira na ishod parnice, treća stranka sama snosi troškove svoga sudjelovanja u parnici

Članak 17.

Udruge, tijela, ustanove ili druge organizacije koje su registrirane sukladno propisima kojima se regulira udruživanje građana u Bosni i Hercegovini, a imaju opravdani interes za zaštitu interesa određene skupine ili se u sklopu svoje djelatnosti bave zaštitom od diskriminacije određene skupine osoba, mogu podnijeti tužbu protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje ako učine vjerojatnim da je postupanjem tuženika povrijeđeno pravo na jednako postupanje većega broja osoba koje pretežito pripadaju skupini čija prava štiti tužitelj.

Članak 18.

Nijedna osoba koje je prijavila diskriminaciju ili je sudjelovala u pravnom postupku za zaštitu od diskriminacije neće trpjeti nikakve posljedice zbog takva prijavljivanja ili sudjelovanja.

Članak 24.

- (1) U slučaju postojanja nesuglasnosti drugih zakona s ovim Zakonom, u postupcima po ovome Zakonu primjenjivat će se ovaj Zakon.
- (2) Svi zakoni i opći propisi bit će usuglašeni s odredbama ovoga Zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (3) Ovaj Zakon ne prejudicira odredbe i uvjete utvrđene međunarodnim ugovorima i sporazumima s vjerskim zajednicama, čime se ne dira u njihovu djelatnu, normativnu i organizacijsku autonomiju i načelo punog uživanja prava vjerskih sloboda i izražavanja.

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

SLUŽBENI GLASNIK
BOSNE I HERCEGOVINE

Издање на српском, босанском и хрватском језику

Izdanje na srpskom, bosanskom i hrvatskom jeziku

Godina XIII
Utorak, 28. jula 2009. godine

Broj/Broj
59

Godina XIII
Utorak, 28. jula/srpnja 2009. godine

Na temelju članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 57. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 8. srpnja 2009. godine, i na 33. sjednici Doma naroda, održanoj 23. srpnja 2009. godine, usvojila je

ZAKON O ZABRANI DISKRIMINACIJE

(Prečišćen tekst)

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet Zakona)

- (1) Ovim se Zakonom uspostavlja okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama u Bosni i Hercegovini i uređuje sustav zaštite od diskriminacije.
- (2) Sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine i međunarodnim standardima koji se odnose na ljudska prava i temeljne slobode, ovim se Zakonom utvrđuju odgovornosti i obveze zakonodavne, sudbene i izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i pravnih osoba i pojedinaca koji provode javne ovlasti (u daljnjem tekstu: nadležne institucije u Bosni i Hercegovini), da svojim djelovanjem omoguće zaštitu, promicanje i stvaranje uvjeta za jednako postupanje.

Članak 2.

(Diskriminacija)

- (1) Diskriminacijom, u smislu ovoga Zakona, smatrat će se svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojoj osobi ili skupini osoba i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi na osnovi njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditeta, starosne dobi, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugoj udruzi, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim područjima života.

(2) Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sva javna tijela te na sve fizičke ili pravne osobe i u javnom i u privatnom sektoru, u svim područjima, kakve su naročito: zaposlenje, članstvo u profesionalnim udrugama, obrazovanje, obuka, stanovanje, zdravstvo, socijalna skrb, dobra i usluge namijenjene javnosti i javnim mjestima, obavljanje gospodarskih aktivnosti i javne usluge.

POGLAVLJE II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Članak 3.

(Oblici diskriminacije)

(1) Neposredna diskriminacija je svako različito postupanje po osnovama određenim u članku 2. ovoga Zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neka osoba ili skupina osoba dovedena ili je bila ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od neke druge osobe ili skupine osoba u sličnim situacijama.

(2) Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled, neutralna odredba, kriterij ili praksa ima ili bi imala učinak dovođenja neke osobe ili skupine osoba **u odnosu na osnove definirane u članku 2. stavak (1) ovoga zakona** u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druge osobe.

Članak 4.

(Ostali oblici diskriminacije)

(1) **Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od osnova iz članka 1. stavak (1) ovog zakona koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja.**

(2) **Seksualno** uznemiravanje jest svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne naravi, čija pojava ima za svrhu ili joj je učinak povreda dostojanstva osobe, posebice kada se njime stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo ozračje.

(3) Mobing se smatra oblikom nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koje se ponavlja radnjama koje imaju ponižavajući učinak na žrtvu i ima za svrhu ili posljedicu degradaciju zaposlenikovih radnih uvjeta ili profesionalnog statusa.

(4) Segregacija je djelo kojim (fizička ili pravna) osoba odvaja druge osobe na temelju jedne od nabrojanih osnova iz članka 2. ovoga Zakona, u skladu s definicijom diskriminacije sadržanom u članku 2. ovoga Zakona.

(5) Izdavanje naloga drugima za činjenje diskriminacije i pomaganje drugima u diskriminaciji i **poticanje na diskriminaciju** smatra se oblikom diskriminacije.

(6) Viktimizacija predstavlja svaki oblik nepovoljnog postupanja prema osobama koje su u dobroj vjeri prijavile ili namjeravaju prijaviti diskriminaciju, prisustvovala ili svjedočile diskriminaciji, odbile nalog za diskriminatornim postupanjem, na bilo koji način učestvovala u postupku za zaštitu od diskriminacije, pružile ili imale namjeru ponuditi informacije ili dokumente potrebne u postupku zaštite od diskriminacije ili o diskriminatornom postupanju informirale javnost.

(7) Težim oblikom diskriminacije smatrat će se diskriminacija počinjena prema određenoj osobi po više osnova iz članka 2. stavak 1. ovog Zakona (višestruka diskriminacija), diskriminacija počinjena više puta (ponovljena diskriminacija) i diskriminacija koja postoji duže vrijeme (produžena diskriminacija).

Članak 5.

(Iznimke od načela jednakog postupanja)

Zakonske mjere i radnje neće se smatrati diskriminacijskim kada se svode na nepovoljno razlikovanje ili različito postupanje ako su utemeljene na objektivnoj i razumnoj opravdanosti. Sljedeće mjere neće se smatrati diskriminacijskim kada se njima ostvaruje legitiman cilj i ako postoji razuman odnos razmjernosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se nastoji realizirati i kada:

- a) proizlaze iz provedbe ili donošenja privremenih posebnih mjera, osmišljenih kako bi se spriječile ili nadoknadile štete koje osobe trpe, a koje su određene osnovama navedenim u članku 2. ovoga Zakona i to naročito za pripadnike ugroženih skupina, poput: osoba s invaliditetom, pripadnika nacionalnih manjina, žena, trudnica, djece, mladeži, starijih osoba i drugih društveno isključenih osoba, civilnih žrtava rata, žrtava u kaznenim postupcima, raseljenih osoba, prognanika i azilanata; odnosno kako bi se omogućilo njihovo puno sudjelovanje u svim područjima života;
- b) su utemeljene na obilježju koje se odnosi na bilo koju od osnova navedenih u članku 2. ovoga Zakona kada, u ograničenim okolnostima, zbog naravi konkretnih profesionalnih aktivnosti koje su u pitanju ili okolnosti u kojima se provode, takvo obilježje je stvarni i određujući uvjet u pogledu odabira zvanja. Ova iznimka bit će predmetom povremenih preispitivanja;
- c) su utemeljene na razlikovanju, isključivanju ili davanju prednosti u vezi sa zapošljavanjem kao člana osoblja institucije koje se čini u skladu s doktrinama, osnovnim postavkama, dogmama, vjerovanjima ili učenjima konkretne vjeroispovijesti ili vjere, budući da je razlikovanje, isključenje ili davanje prednosti učinjeno savjesno kako ne bi došlo do povrede vjerskih osjećaja pripadnika te vjeroispovijesti ili te vjere;
- d) se njima određuje maksimalna dob najprimjerenija za prekid radnog odnosa i određuje dob kao uvjet za mirovinu;
- e) su utemeljene na državljanstvu na način predviđen zakonom;
- f) su utemeljene na realizaciji razumne prilagodbe s ciljem osiguranja načela jednakog postupanja u odnosu na osobe s invaliditetom. Poslodavci su stoga, prema potrebi, u konkretnom slučaju dužni poduzeti odgovarajuće mjere kako bi omogućili osobi s invaliditetom da ostvari pristup, sudjeluje ili napreduje u zaposlenju, odnosno da sudjeluje u obuci, ako takve mjere ne nameću nerazmjern teret poslodavcu;
- g) se stavlja u nepovoljniji položaj pri uređivanju prava i obveza iz obiteljskog odnosa kada je to određeno zakonom, a osobito s ciljem zaštite prava i interesa djece, što mora biti opravdano legitimnom svrhom, zaštitom javnog morala, kao i pogodovanju braka sukladno odredbama obiteljskih zakona;
- h) se prilikom zasnivanja radnog odnosa, uključuje u članstvo, kao i u djelovanju koje je sukladno nauku i poslanju registriranih crkava i vjerskih zajednica u BiH, te druge javne ili privatne organizacije koje djeluju u skladu s ustavom i zakonima, ako to zahtijevaju vjerske doktrine, uvjerenja ili ciljevi.

POGLAVLJE III. ZAŠTIĆENA PRAVA

Članak 6. (Područje primjene)

Ovaj Zakon primjenjuje se na postupanje svih javnih tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba, u svim područjima života, a posebice u sljedećim područjima:

- a) zapošljavanja, rada i radnih uvjeta, uključujući pristup zaposlenju, zanimanju i samozapošljavanju, kao i radne uvjete, potpore, promicanja u službi i otpuštanja s posla;
- b) obrazovanja, znanosti i športa. Dostupnost obrazovanja ne bi trebala ovisiti o useljeničkom statusu djece ili njihovih roditelja;
- c) socijalne skrbi, uključujući socijalno osiguranje, socijalne naknade, socijalnu potporu (naknade za stanovanje, naknade za mladež itd.) i način postupanja prema korisnicima socijalne skrbi;
- d) zdravstvene zaštite, uključujući dostupnost zaštite i liječenja, i u odnosu na način na koji se pruža zaštita i liječe pacijenti;

- e) obuke, uključujući početno osposobljavanje i stalno stručno usavršavanje, sve vrste i sve razine profesionalnog usmjeravanja, naprednog stručnog usavršavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, uključujući i stjecanje praktičnog radnog iskustva;
- f) pravosuđa i uprave, uključujući poslove policije i drugih službenika za provedbu zakona, službenika pogranične kontrole, vojno i zatvorsko osoblje. Konkretno, sve osobe bit će jednake pred sudovima i tribunalima;
- g) stanovanja, uključujući pristup stanovanju, uvjete stanovanja i raskid ugovora o najmu;
- h) javnog informiranja i medija;
- i) članstva u profesionalnim udrugama, uključujući članstvo u udrugama radnika ili poslodavaca ili u bilo kojoj organizaciji čiji članovi obavljaju određeno zanimanje; uključenost u takve udruge i pogodnosti koje pružaju takve udruge;
- j) roba i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima, uključujući, primjerice, pri kupovini roba u trgovini, pri podnošenju molbe za zajam u banci i u odnosu na pristup diskotekama, kafićima i restoranima;
- k) obavljanja gospodarske djelatnosti, uključujući pravo o tržišnom natjecanju, odnose između poduzeća i odnose između poduzeća i države;
- l) sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu;
- m) jednakom sudjelovanju svih građana u javnom životu;
- n) obitelji, pri čemu će bračni drugovi uživati potpunu jednakost prava i odgovornosti glede bračne zajednice tijekom trajanja bračne zajednice i njezine rastave, uključujući i prava i odgovornosti glede podizanja djece, sukladno odredbama obiteljskog zakona.
- o) prava djeteta, uključujući mjere zaštite koje su potrebne shodno njihovom statusu maloljetnika od njihove obitelji, društva i države.

POGLAVLJE IV. INSTITUCIJE NADLEŽNE ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Članak 7.

(Središnja institucija za zaštitu od diskriminacije)

- (1) Središnja institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ombudsman Bosne i Hercegovine).
- (2) Ombudsman Bosne i Hercegovine u granicama svoje nadležnosti:
 - a) zaprima pojedinačne i skupne žalbe u vezi s diskriminacijom;
 - b) fizičkim i pravnim osobama koje su podnijele žalbu zbog diskriminacije pruža potrebne obavijesti o njihovim pravima i obvezama, te o mogućnostima sudske i druge zaštite;
 - c) povodom žalbe Ombudsman Bosne i Hercegovine može odlučiti da ne prihvati žalbu ili da pokrene istražni postupak;
 - d) predlaže pokretanje postupka medijacije u skladu s odredbama Zakona o medijaciji;
 - e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;
 - f) podnosi godišnje, a prema potrebi i izvanredna izvješća o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
 - g) informira javnost o pojavama diskriminacije;
 - h) na vlastitu inicijativu provodi istraživanja u području diskriminacije;
 - i) daje mišljenja i preporuke radi sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama Bosne i Hercegovine;

j) ima pravo pokrenuti i sudjelovati u postupku za zaštitu od diskriminacije za prekršaje propisane ovim Zakonom;

k) prati zakonodavstvo i daje savjete zakonodavnim i izvršnim tijelima;

l) radi na promociji ovog Zakona, informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promovira borbu protiv diskriminacije u svrhu prevencije iste.

m) unapređuje politike i prakse koje imaju za cilj osigurati jednako postupanje.

(3) Ombudsman Bosne i Hercegovine pri izradi redovnih izvješća, mišljenja i preporuka o pojavama diskriminacije surađuje s udrugama civilnog društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava i udrugama koje se bave zaštitom prava skupina izloženih visokom riziku diskriminacije.

(4) Ombudsman Bosne i Hercegovine pruža pomoć osobama ili skupinama osoba koje se obraćaju međunarodnim tijelima za zaštitu od diskriminacije u davanju uputa, savjeta, konzultacija tijekom postupka, prijedloga i preporuka.

(5) Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine će u svrhu ostvarivanja svoje nadležnosti uspostaviti poseban odjel koji će isključivo razmatrati predmete navodne diskriminacije u pogledu postupanja javnih tijela na razini države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih osoba s javnim ovlastima, kao i postupanje svih pravnih i fizičkih osoba u svim područjima života.

U proračun Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine bit će uvrštena posebna proračunska stavka potrebna za funkcioniranje posebnog odjela/posebnih odjela za borbu protiv diskriminacije.

(6) Sve državne, entitetske i kantonalne institucije, tijela Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinske institucije i pravne osobe s javnim ovlastima, te ostale pravne i fizičke osobe dužne su, na zahtjev Ombudsmana Bosne i Hercegovine, najkasnije u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva dostaviti tražene podatke i dokumente.

(7) Nadležne institucije Bosne i Hercegovine obvezne su surađivati s Ombudsmanom Bosne i Hercegovine i davati pisane odgovore i obavijesti u roku koji Ombudsman Bosne i Hercegovine odredi i o učinku preporuka danih s ciljem otklanjanja diskriminacije.

Članak 8.

(Vođenje evidencije i koordinacija nadležnih tijela)

(1) Nadležne institucije Bosne i Hercegovine dužne su redovito voditi evidenciju o svim slučajevima prijavljene diskriminacije, a prikupljene podatke obvezno dostavljati Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

(2) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine obvezno je, u granicama zakonom utvrđenih nadležnosti, na temelju prikupljenih podataka o pojavama i opsegu diskriminacije, najmanje jednom godišnje pripremati izvješće Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, a prema potrebi i posebna izvješća koja sadrže prijedlog mjera za sprečavanje i suzbijanje pojava diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

(3) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine dužno je putem Vijeća ministara Bosne i Hercegovine jednom godišnje izvješćivati i Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine o pojavama diskriminacije i u vezi s tim predlagati konkretne zakonodavne ili druge mjere.

(4) Sukladno odredbama ovoga članka, bit će ustanovljene posebne evidencije u zakonodavnim, izvršnim i sudskim tijelima radi evidentiranja slučajeva diskriminacije utvrđenih u kaznenim, parničnim, izvanparničnim i ovršnim postupcima.

(5) Središnja baza podataka za počinjena djela diskriminacije uspostaviti će se u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

(6) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine će u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona donijeti Pravilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u Bosni i Hercegovini, kojim se utvrđuje sadržaj i izgled upitnika za prikupljanje podataka o predmetima diskriminacije i ostala pitanja u vezi s postupkom prikupljanja potrebnih podataka.

Članak 9.
(Praćenje provedbe Zakona)

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine prati provedbu ovoga Zakona.

Članak 10
(Suradnja s organizacijama civilnoga društva)

U izradi izvješća te pripremi zakona, strategija i drugih planova koji se odnose na stanje ljudskih prava i pitanja diskriminacije sve nadležne institucije obvezne su surađivati s organizacijama civilnoga društva koje se bave zaštitom i promicanjem ljudskih prava i organizacijama koje se bave zaštitom prava osoba i skupina osoba izloženih visokome riziku diskriminacije.

POGLAVLJE V. POSTUPCI ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Članak 11.
(Zaštita u postojećim postupcima)

(1) Svaka osoba ili skupina osoba koja se smatra diskriminiranom može tražiti zaštitu svojih prava kroz postojeće sudske i upravne postupke.

(2) U slučajevima kada povreda prava na jednako postupanje proizlazi iz upravnog akta, žalba u upravnom postupku i eventualno pokretanje upravnog spora po osnovi zaštite od diskriminacije, a kojom se zahtijeva poništenje takvog upravnog akta, neće spriječiti osobu iz stavka (1) ovoga članka da pokrene sudski postupak za zaštitu od diskriminacije.

(3) Svi konkretni zahtjevi navedeni u članku 12. ovoga Zakona, kao pojedinačni ili zajednički, mogu se tražiti u svrhu podnošenja tužbe u parničnom postupku.

(4) Sud i druga tijela primjenjuju načelo hitnosti u svim postupcima u kojima se ispituju tvrdnje o počinjenju diskriminaciji.

Članak 12.
(Posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije)

(1) Osoba ili skupina osoba koje su izložene bilo kojem obliku diskriminacije, prema odredbama ovoga Zakona, ovlaštene su podnijeti tužbu i tražiti:

a) utvrđivanje da je tuženik povrijedio tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je poduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije);

b) zabranu poduzimanja radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiteljevo pravo na jednako postupanje, odnosno poduzimanje radnji kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije);

c) naknadu materijalne i nematerijalne šteta prouzročene povredom prava zaštićenih ovim Zakonom (tužba za naknadu štete);

d) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima.

(2) Zahtjevi iz stavka (1) ovoga članka mogu se istaknuti zajedno sa zahtjevima za zaštitu drugih prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi bez obzira na to je li za te zahtjeve propisano rješavanje u redovnom ili u posebnom parničnom postupku, osim sporova o smetanju posjeda. U tom slučaju primjenjuju se

mjerodavna pravila za vrstu spora o kojoj je riječ, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno”.

(3) O tužbama iz stavka (1) ovoga člana odlučuje nadležni sud primjenjujući odredbe zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(4) Zahtjev za objavu presude iz stavka (1) točke d) ovoga članka sud će usvojiti ako utvrdi:

(a) da je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija, ili

(b) da je informacija o postupanju koje krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima, a objavljivanje presude je potrebno radi potpune naknade učinjene štete ili zaštite od nejednakog postupanja u budućim slučajevima.

(5) Ako usvoji zahtjev za objavom presude, sud će naložiti da se presuda objavi u cijelosti. Izuzetno, sud može odrediti da se presuda objavi u dijelovima ili da se iz teksta presude uklone određeni osobni podaci ako je to potrebno radi zaštite privatnosti stranaka i drugih osoba, a ne dovodi u pitanje svrhu pružene pravne zaštite.

“(6) Presuda kojom se nalaže objava u medijima obavezuje izdavača medija u kojem treba objaviti presudu, bez obzira na to je li bio stranka u postupku.

Članak 13.

(Nadležnost, rokovi i izvršenje)

(1) Ako ovim zakonom nije drukčije propisano, a sukladno zakonima o sudovima obaju entiteta i Brčko Disktrikta Bosne i Hercegovine, za sporove po tužbi iz članka 12. ovoga Zakona nadležan je u prvom i drugom stupnju pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište ili boravište, te sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije”.

(2) U postupcima propisanim u članku 12. ovoga Zakona uvijek je dozvoljena revizija.

(3) Po osnovi tužbenog zahtjeva iz članka 12. toč. b) i d) ovoga Zakona, nadležni sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje ili određuje kraći rok za ispunjenje radnje naložene tuženiku.

(4) Rok za podnošenje tužbe na osnovu članka 12. ovog zakona iznosi (3) tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najdalje (5) pet godina od dana učinjenja povrede. Kod kontinuirane diskriminacije rok se računa od dana posljednje učinjene radnje. Rokovi se ne računaju u slučajevima sustavne diskriminacije. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosi tri mjeseca od dana uručenja drugostupajnske presude.

Članak 14.

.(Mjera osiguranja)

“(1) Prije pokretanja i u toku postupka povodom zahtjeva iz članka 12. stavak (1) sud može na prijedlog predlagatelja odrediti sudsku mjeru osiguranja, odnosno privremenu

mjeru osiguranja, shodno pravilima zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

(2) Mjera osiguranja se može odrediti ako:

a) predlagatelj učini vjerojatnim da je povrijeđeno pravo na jednako postupanje,

b) je određivanje mjere osiguranja potrebno radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadive štete ili sprečavanja nasilja.”

Članak 15.
(Teret dokazivanja)

(1) U svim postupcima predviđenim ovim zakonom kada osoba ili grupa osoba, na osnovu njima raspoloživih dokaza, učine vjerojatnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

(2) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije, kao dokaz za ostvarivanje prava iz stavka (1) ovoga članka mogu se koristiti i statistički podaci ili baze podataka.

(3) U slučajevima kada osoba smatra da je snosila posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumne prilagodbe, teret dokazivanja leži na suprotnoj strani.

(4) Kao svjedok u postupcima za zaštitu od diskriminacije može se pojaviti i osoba koja se svjesno izložila diskriminatorskom postupanju, s namjerom neposredne provjere primjene pravila o zabrani diskriminacije.

(5) Osoba iz stavka (4) ovoga članka dužna je obavijestiti Ombudsmane za ljudska prava Bosne i Hercegovine o namjeravanoj radnji, osim ako okolnosti to ne dozvoljavaju, kao i da o poduzetoj radnji izvjesti Ombudsmana u pismenom obliku.

(6) Sud osobu iz stavka (4) ovoga članka može saslušati kao svjedoka.

(7) Osoba iz stavka (4) može podnijeti tužbu iz članka 12. stavak (1) točka a), b) i d) u konkretnom slučaju.

(8) Odredba stavka (1) ovoga članka ne primjenjuje u prekršajnim i kaznenim postupcima.

(9) U slučaju kada sud razmatra predmet o kojem je Institucija ombudsmana već donijela preporuku, koju stranka u postupku koristi kao dokaz, sud je dužan u skladu sa pravilima postupka razmotriti preporuke Ombudsmana.

Članak 16.
(Sudjelovanje trećih osoba)

(1) U postupku koji se pokreće sukladno članku 12. ovoga Zakona, može se kao umješać na strani osobe ili skupine osoba koje tvrde da su žrtve diskriminacije, pridružiti tijelo, organizacija, ustanova, udruga ili druga osoba

koja se, u sklopu svoje djelatnosti, bavi zaštitom od diskriminacije osoba ili skupine osoba o čijim se pravima odlučuje u postupku.

(2) Sud će dopustiti učešće umješaka samo uz pristanak tužitelja.

(3) Umješak će učestvovati i poduzimati radnje u postupku sve do izričitog opoziva pristanka tužitelja.

(4) Bez obzira na ishod parnice, umješak sam snosi troškove svoga sudjelovanja u parnici.

Članak 17.

(Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije)

“(1) Udruge ili druge organizacije osnovane u skladu sa zakonom, koje se bave zaštitom ljudskih prava odnosno prava određene grupe osoba mogu podnijeti tužbu protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje većeg broja osoba koje pretežno pripadaju grupi čija prava tužitelj štiti uz njihovu saglasnost.

(2) U tužbi iz stavka (1) ovoga članka mogu se istaknuti zahtjevi da se:

a) utvrdi da je tuženi povrijedio pravo na jednako postupanje u odnosu na članove grupe čija prava tužitelj štiti,

b) zabrani poduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti pravo na jednako postupanje, odnosno izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice u odnosu na članove grupe,

c) presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje objavi u medijima na trošak tuženog.

(3) Procesne odredbe ovog zakona na odgovarajući način primjenjuju se na tužbu iz stavka (1) ovoga članka”.

Članak 18.

(Zaštita osoba koje prijavljuju diskriminaciju ili sudjeluju u postupku)

Nijedna osoba koje je prijavila diskriminaciju ili je sudjelovala u pravnom postupku za zaštitu od diskriminacije neće trpjeti nikakve posljedice zbog takva prijavljivanja ili sudjelovanja.

Članak 18. se briše.

POGLAVLJE VI. KAZNENE (PREKRŠAJNE) ODREDBE

Članak 19.

(Povreda članka 2. stavak (2) ovoga Zakona)

(1) Pravna osoba koja dovede neku osobu ili skupinu osoba u nepovoljan položaj po osnovama nabrojanim u članku 2. (Diskriminacija), stavak (1) na način opisan u čl. 3. (Oblici diskriminacije) i 4. (Ostali oblici diskriminacije) ovoga Zakona kaznit će se prekršaj novčanom kaznom uz iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM.

(2) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 1.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 550 KM do 1.500 KM.

(4) Ako se prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini propuštanjem da se postupi po preporuci Ombudsmana Bosne i Hercegovine, kaznit će se pravna osoba novčanom kaznom u iznosu od 2.500 KM do 6.500 KM, a odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.000 KM.

(5) Ako se prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini propuštanjem da se postupi po nalogu suda, kaznit će se pravna osoba novčanom kaznom u iznosu od 3.500 KM do 10.000 KM, a odgovorna osoba u pravnoj osobi ili fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 5.000 KM.

Članak 20.

(Povreda članka 7. st. (6) i (7) ovoga Zakona)

(1) Kaznit će se pravna osoba za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 5.000 KM ako:

a) ne dostavi podatke ili dokumente na zahtjev Ombudsmana Bosne i Hercegovine, odnosno ne dostavi ih u propisanom roku i ne dopusti uvid u njih protivno članku 7. (Središnja institucija za zaštitu od diskriminacije) stavak (6) ovoga Zakona,

b) ne surađuje s Ombudsmanom Bosne i Hercegovine i ne daje pisane odgovore ili obavijesti, odnosno ne izvjesti o učinku preporuka danih radi otklanjanja diskriminacije protivno članku 7. stavak (7) ovoga Zakona.

(2) Za prekršaje iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 450 KM do 1.000 KM.

Članak 21.

(Povreda članka 18. ovoga Zakona)

(1) Pravna osoba koja osobu koja je prijavila diskriminaciju u dobroj vjeri ili osobu koja je na bilo koji način sudjelovala u postupku zaštite od diskriminacije dovede u nepovoljan položaj na osnovi toga što je ta osoba prijavila diskriminaciju ili sudjelovala u postupku, protivno članku 18. (Zaštita osoba koje prijave diskriminaciju ili sudjeluju u postupku) ovoga Zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 10.000 KM.

(2) Za prekršaje iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i odgovorna osoba u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, pravnoj osobi s javnim ovlastima i u drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stavka (1) ovoga članka također će se kazniti i fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 2.000 KM.

(4) Ako prekršaj iz stavka (1) ovoga članka počini s namjerom odgovorna osoba u pravnoj osobi, kaznit će se odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 7.000 KM, a ako ga počini fizička osoba s namjerom, kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 4.000 KM.

Članak 22.

(Zaštitne mjere)

(1) Za prekršaje propisane ovim Zakonom mogu se izreći zaštitne mjere oduzimanja predmeta i zabrane obavljanja određene profesionalne djelatnosti, poslovne djelatnosti ili dužnosti.

(2) Zaštitne mjere oduzimanja predmeta obvezatno se izriču svaki puta kada je prekršaj počinjen upotrebom tih predmeta, odnosno kada su predmeti bili namijenjeni počinjenju prekršaja ili su predmeti nastali zbog počinjenja prekršaja.

Članak 23.

(Objava rješenja o prekršaju)

Rješenje o prekršaju propisano ovim Zakonom objavljuje se u javnim medijima dostupnim na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine.

POGLAVLJE VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 24.

(Usuglašavanje ostalih propisa s ovim Zakonom)

(1) U slučaju postojanja nesuglasnosti drugih zakona s ovim Zakonom, u postupcima po ovome Zakonu primjenjivat će se ovaj Zakon.

(2) Svi zakoni i opći propisi bit će usuglašeni s odredbama ovoga Zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

(3) Ovaj Zakon ne prejudicira odredbe i uvjete utvrđene međunarodnim ugovorima i sporazumima s vjerskim zajednicama, čime se ne dira u njihovu djelatnu, normativnu i organizacijsku autonomiju i načelo punog uživanja prava vjerskih sloboda i izražavanja.

(4) Sva javna tijela, te ostala pravne osobe dužni su da u svoje opće pravne akte, ili kroz posebne pravne akte, reguliraju načela i principe jednakog postupanja, te da osiguraju efikasne interne procedure zaštite od diskriminacije.

Članak 25.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH."

PSBiH, broj 405/09
23. srpnja 2009. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH
Beriz Belkić, v. r.

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH
Ilija Filipović, v. r.

